

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

Vietnamci v plzeňských mateřských školách

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Kolářová

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor: Učitelství pro mateřské školy

(2009 – 2013)

Vedoucí práce: Mgr. et MgA. Roman Černík

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 28. června 2013

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat mému vedoucímu práce Mgr. Romanu Černíkovi za cenné rady a inspiraci.

Děkuji vedení 6. MŠ v Plzni na Doubravce za umožnění pozorování dětí v jejich MŠ.

Děkuji paní učitelce Lucii Budinské za rady a poskytnutý rozhovor.

Také děkuji panu Minh Tuanovi, který zažil příchod z Vietnamu do české MŠ, za poskytnutý rozhovor a informace.

Děkuji všem ředitelkám plzeňských mateřských škol za vyplnění dotazníku.

Děkuji mé rodině, mým nejbližším a mému příteli za podporu.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Cíl práce.....	8
3	Teoretická část.....	9
3.1	Základní fakta o Vietnamu.....	9
3.2	Vietnamská válka.....	12
3.3	Migrace Vietnamců do ČR.....	13
3.4	Vietnamci v ČR dnes.....	16
3.4.1	Vztahy ve vietnamské komunitě.....	18
3.5	Vietnamská rodina.....	20
3.5.1	Postavení členů vietnamské rodiny.....	22
3.5.2	Náboženství.....	23
3.5.3	Svátky vietnamské rodiny.....	25
3.6	Vietnamština.....	25
3.7	Vietnamské děti v českých školách.....	26
3.7.1	Rámcový vzdělávací program a žák cizinec.....	27
4	Praktická část.....	28
4.1	Úvod.....	28
4.2	Struktura výzkumné práce a zvolené postupy.....	28
4.3	Metoda dotazníku.....	30
4.4	Postřehy z praxe v 63. a 64. MŠ v plzni v letech 2010 a 2011.....	32
4.5	Metoda pozorování.....	33
4.6	Pozorování v 6. MŠ v Plzni na Doubravce v roce 2012 – 2013.....	34
4.6.1	Popis školy, třídy a dětí.....	34
4.6.2	Pozorování 20. 9. 2012.....	37
4.6.3	Pozorování 16. 10. 2012.....	38

4.6.4	Pozorování 15. 11. 2012.....	39
4.6.5	Pozorování 25. 1. 2013.....	41
4.6.6	Pozorování 13. 6. 2013.....	42
4.6.7	Reflexe z pozorování.....	43
4.7	Metoda rozhovoru.....	45
4.8	Rozhovor s učitelkou.....	46
4.8.1	Shrnutí rozhovoru.....	48
4.9	Rozhovor s dospělým Vietnamcem.....	49
4.9.1	Shrnutí rozhovoru.....	51
5	Závěr.....	52
	Resumé CZ.....	53
	Resumé ENG.....	54
	Seznam použité literatury.....	55
	Seznam grafů.....	57
	Seznam tabulek.....	58
	Přílohy.....	59

1 Úvod

Představte si, že jste dítě, přijdete do školy a paní učitelka a všechny ostatní děti na Vás mluví řečí, které nejste schopni porozumět, a nikdo nerozumí Vám. Nejste schopni se zapojit do činností a her s ostatními dětmi, nechápete je a všichni včetně paní učitelky se chovají nezvykle a pro Vás nepochopitelně. Zeptat se, zda si můžete zajít na toaletu, je pro Vás nesmírně těžkým úkolem a najít si kamaráda, kterému byste každé ráno říkali, co jste včera podnikali s mámou a tátou, je zdánlivě naprosto beznadějně.

Takto se možná cítí vietnamské dítě, které se právě přistěhovalo z Vietnamu a nastoupilo do své nové mateřské školy v České republice, mohlo by to být i dítě, které rodiče nikdy neučili česky a které nemá žádné české kamarády. Nejprve se tato situace může takovému dítěti jevit jako naprosto bezvýchodná a to pro něj může být samozřejmě velice frustrující a může to negativně ovlivnit jeho další vývoj.

Osobně jsem se setkala během mých náslechů a praxe při studiu na ZČU hned v několika plzeňských mateřských školách s vietnamskými dětmi, které neovládaly češtinu natolik, aby byly schopné se zapojit do kolektivu českých dětí a přirozeně se vzdělávat při každodenních činnostech v mateřské škole. Tyto děti neměly ani moc možností si najít kamarády, většinou se bavily jen s ostatními Vietnamci ve třídě, pokud tedy měly to štěstí, že tam nějakí další byli. Od ostatních dětí je odřízla jazyková bariéra a kulturní odlišnost. Pro vietnamské dítě, které bylo v mateřské škole zcela nové, byl tento stav velice stresující.

Když jsem některé z těchto dětí viděla o několik měsíců později, překvapilo mě, jak rychle u nich začala probíhat adaptace na prostředí české mateřské školy, jak rychle byly schopni učit se česky, s jakou velkou vůlí se přizpůsobovaly a úspěšně hledaly české kamarády. Napadlo mě tedy, zaměřit svoje pozorování cíleně na několik vietnamských dětí chodících do plzeňské mateřské školy a zjistit, jak jsou na tom se svými českými jazykovými schopnostmi, jak jsou schopni se domluvit a zapojit se do kolektivu českých dětí. Toto se tedy stalo hlavním tématem mé bakalářské práce a pevně věřím, že výsledek bude přínosný.

V teoretické části práce budu pracovat s písemnými, písemnými elektronickými i audiovizuálními zdroji informací. V praktické části použiji tři metody výzkumu, které vyhodnotím – dotazník, pozorování a rozhovor. Předpokládám, že užitím těchto

výzkumných metod dosáhnou nových poznatků o vietnamských dětech v plzeňských mateřských školách.

2 Cíl práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjištění, jak u vietnamských dětí probíhá adaptace na prostředí české mateřské školy, jak rychle jsou schopny učit se česky, jakým způsobem se zapojují do kolektivu a hledají české kamarády.

Dílčími cíli této práce je zjistit a přiblížit odlišnosti vietnamských dětí od českého kolektivu a naopak jejich podobnosti, popsat, do jaké míry jsou schopni komunikovat s českými dětmi a zapojit se do kolektivu, přiblížit, z jakého prostředí vietnamské děti do české mateřské školy přicházejí, co přivedlo první vietnamské žáky do českých lavic, zjistit jejich četnost v Plzeňských mateřských školách, zjistit, zda se Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání zabývá otázkou cizinců v české MŠ.

3 Teoretická část

3.1 Základní fakta o Vietnamu

Nejprve bych se ráda zmínila o Vietnamu, ze kterého děti do české mateřské školy přišly, a přiblížila jeho historická, zeměpisná, kulturní, etnická a jazyková fakta.

Podle Iča (2006) můžeme najít nejstarší historicky dochované území národu Vietů na dolním toku Rudé řeky, první státní útvar na tomto území byla Země Van Lang, ve které vládla dynastie Hong Bang a vznikla na začátku doby bronzové. Obyvatelé toho státu se skládali z různých etnik, mezi nimi byli dva kmeny Lac Viet a Au Viet. Posledním vládcem tohoto starého státu byl kníže Thuc Phan, který vytvořil novou zemi Au Lac, která se však po jeho smrti rozpadla. Tohoto území se zmocnil čínský vojevůdce Tao To a připojil ho k zemi Nam Viet, která patřila k části Číny. Jako oficiální začátek čínské nadvlády se však považuje rok 111 př. n. l., císař Wudi porazil Taovo vojsko a získal území Nam Viet, které dostalo nový název Giao Chi (později pak Jiaho Zhou a An Nan) a stalo se na tisíc let kolonií Číny pod dozorem guvernéra. Někteří guvernéři víc utlačovali obyvatelstvo, jiní zase usilovali o zlepšení celkové situace v kolonii a šíření čínské kultury. Vietnamští občané nesměli zprvu zastávat místa ve správě, později se mohli stát úředníky. V prvních staletích této nadvlády se zde začal šířit buddhismus a konfucianismus. Vietnamská hrdost a povědomí o vlastní kulturní identitě, podporované lidovou slovesností, zapříčinily několik marných vzpour. *Svou etnickou odlišnost os Číňanů Vietnamci vždycky chápali jako odlišnost národního jazyka, vlastního území a státní hranice, nikoli jako odlišnost kulturní.* (Vasilijev, 2006, str. 75) V 10. století se rozpadla čínská vláda a díky tomu vznikl nový samostatný stát Dao Viet. Čína tomuto novému autonomnímu území dala právo zvolit si krále (titul „císař“ mohl používat nadále pouze Číňan). Dao Viet však byl ohrožován z jihu královstvím Čampa, v roce 982 však Vietský vládce nechal zničit Čamské hlavní město Indapura. *Takto začal „pochod na jih“, proces, který byl v zárodku mnohých odstředivých tendencí a pozdějších napětí mezi severem a jihem Vietnamu.* (Ičo, 2006, str. 32). V letech 1010 – 1225 zde vládla dynastie Ly, pro toto období bylo typické šíření konfucianismu. V zemi vlastnila velká území a majetky šlechta, která tíhla k čínské kultuře. Po dynastii Ly se na trůn dostal rod Tran, za jehož vlády byl Vietnam ubráněn před Mongoly. V roce 1428 začala vláda dynastie Pozdní Le, která byla velmi osvícená, ale její funkci brzy převzala šlechta a přišla občanská válka, Vietnam se

rozdělil na několik území. Po dlouhé době se opět Vietnam v 18. stol. sjednotil v jednu zemi pod vládou prince (později císaře) Nguyen Anha, který začínal cítit tlak z Evropy, proto razil staré hodnoty, konfucianismus a pronásledoval křesťany. Evropané na toto území však stále více pronikali a Francouzi, kteří pomohli princovi Nguyen Anhovi získat armádu a dobýt trůn a tím Vietnam zadlužit, se zde dostali k moci a rozdělili Vietnam na tři své kolonie (Tonkin, Annám, Kočincina). Francouzi zde udělali mnoho zlepšení, např. přepsali znakové písmo na latinku a zvýšili gramotnost, na druhou stranu zde však utlačili vietnamskou kulturu. Nadále zde vládl císař, který byl však ovlivněn Francouzi a měl malé pravomoci. V průběhu času docházelo k potlačeným povstáním, k největšímu patřilo komunistické povstání v čele s bývalým námořníkem francouzské armády Ho Či Minem, který se stal později ikonou Vietnamu. K sjednocení Vietnamu došlo až za 2. světové války v roce 1940, kdy Německo dobylo Francii a moc nad celou kolonií získalo nacistické Japonsko, které ponechalo Francouze ve vládních funkcích pod svým dozorem.

O dalších dějinách Vietnamu budu pokračovat v následující kapitole „Vietnamská válka“.

Podle literatury (Hašek, 1992, Nováková, 2006) dnešní Vietnamskou socialistickou republiku najdeme na pobřeží jihovýchodní Asie. Omývá ji Jihočínské moře, u severního pobřeží najdeme Tonkinův záliv. Sousedními státy jsou Čína, Kambodža a Laos. Její rozloha činí 331 114 km² a žije zde téměř 82,5 miliónu obyvatel. Hlavním městem je Hanoj ležící v severní části Vietnamu. Nejvyšší hora Fan Si Pan měří 3 143 m. n. m.

Zeměpisná šířka Vietnamu táhne od 8 ° do 25 ° severní šířky, což znamená, že leží na rozmezí subtropického a tropického klimatického pásma. Vietnamská krajina se však jeví jako velmi různorodá. Na severu země najdeme kromě velmi husté neproniknutelné džungle také vysoká pohoří. Mezi horami severního Vietnamu protéká Rudá řeka, v jejímž okolí žije většina obyvatel této oblasti. Ve střední a velice úzké části Vietnamu (v některých místech pouze 50 km) se setkáme jak s vysokými horami na vnitrozemní hranici země, tak s nížinou při pobřeží. Na jihu země pak převládá pobřežní nížina. Většina obyvatel jižní oblasti žije hlavně v okolí rozsáhlé delty řek Mekong. (Nováková, 2006, Hašek, 1992)

Podnebí ve Vietnamu je ovlivněno zimním a letním monzunem a velký rozdíl je v podnebí severního a jižního Vietnamu. Klimatická oblast, ve které Vietnam leží, by se dala přirovnat k podnebí deštných pralesů. Letní monzun (od jara do podzimu) přináší mohutné deště na celé území státu. Na tropickém jihu se střídá s dalším půl rokem sucha. Zimní monzun přináší naopak na sever území vlhkou a studenou zimu, teplota zde může klesnout na 10°, v jižní části země způsobuje tento monzun suchou a horkou zimu. Až 75% obyvatel Vietnamu žije na venkově a živí se zemědělstvím. Nejběžnější pěstovanou plodinou je rýže, a tak většina obyvatelstva žije v okolí dvou největších vietnamských řek, kterými jsou Mekong a Rudá řeka, na kterých leží také dvě největší města severního a jižního Vietnamu. Na Rudé řece na severu je to hlavní město Hanoj, na jihu v deltě řeky Mekong je to pak město Ho Či Minovo (bývalý Saigon). V zemi žije více než padesát různých etnik. Vietnamců zde najdeme 86%, dalšími početnějšími etniky jsou Daové, Hmongové, Nungové, Tayové, Thaiči, Khmerové a Číňané. (Nováková, 2006). Jiná literatura uvádí o počtu Vietnamců ve Vietnamu trochu jiný počet: *Z 54 etnických národností tvoří Vietnamci (tj. národnost Kinh) 88% celkové populace.* (Trang, 2002). Vietnamci v ČR jsou podle Broučka (2003) z naprosté většiny příslušníky etnika Kinh (Vietnamci) ze severního Vietnamu.

V dnešní době je Vietnam socialistickým státem, kde vládne Komunistická strana Vietnamu. Jiné politické strany zde nejsou ústavou povoleny, jedná se tedy o zemi s totalitním režimem. Prvním komunistickým vůdcem zde byl Ho Či Min. V současné době však Vietnam spolupracuje a obchoduje se zahraničím, se západními zeměmi. Lidé ve Vietnamu dnes mohou volně podnikat a mohou cestovat do zahraničí. Cenzura přetrvává nadále např. v literatuře a médiích. (Nováková, 2006)

3.2 Vietnamská válka

Hlavní historickou událostí Vietnamu, která vedla k počátku migrace Vietnamců do Československé republiky, byla Vietnamská válka. Tento boj přivedl do československých školních lavic první početnější skupinu vietnamských žáků. (Ryšavý 2006, Brouček 2003)

Podle Iča (2006) v roce 1945 končila 2. světová válka, pro Vietnamce však začal další táhlý boj s Francouzi, kteří se snažili nadále udržet Vietnam jako svoji kolonii. Tento konflikt se začal řešit roku 1954 mírovými dohodami v Ženevě po vietnamsko-francouzské bitvě u Dien Bien Phu. Vietnam se však rozdělil na dva státy s hranicí na řece Ben Hai na Severní Vietnam a Jižní Vietnam. V Severním Vietnamu (VDR – Vietnamská demokratická republika) se usídlili především komunisté, Do Jižního Vietnamu se stěhovali Francouzi, katolíci a nacionalisté. Obyvatelé měli 300 dní na rozdělení se do těchto dvou nově vzniklých států. Podle Iča (2006) od roku 1959 vedl Severní Vietnam otevřenou kampaň proti Jižnímu Vietnamu, komunisté usilovali o spojení obou zemí pod komunistickou nadvládou. *K neštěstí dále přispělo, že západní světová veřejnost začala v tomto sporu rozeznávat projev studené války.* (Ičo, 2006, str. 37). *22. října 1954 schválil prezident Eisenhower program vojenské pomoci jižnímu Vietnamu.* (Kamas, 1997, str. 15). USA začaly vysílat své vojáky do Jižního Vietnamu a od roku 1964 začaly bombardovat Severní Vietnam. V Jižním Vietnamu působili partyzáni ze Severního Vietnamu pod názvem Vietkong. Díky válce bylo zničeno velké množství džungle chemickými posypy. Občané USA měli možnost sledovat válku v televizi, nebyli však s obrazy z války vůbec spokojeni. Od roku 1968 začali Američané stahovat své vojáky zpět domů, následovalo však ještě jejich bombardování Severního Vietnamu. Podle Kamase (1997) byl na jaře roku 1974 dobyt Saigon Severním Vietnamem a válka tím skončila. 2. července 1976 vznik oficiálně nový stát pod komunistickou nadvládou s názvem Vietnamská socialistická republika s prezidentem Ho Či Minem.

3.3 Migrace Vietnamců do ČR

V této kapitole se zaměřím na příchody Vietnamců do České republiky, na důvody jejich migrace a na mezinárodní dohody o spolupráci Čechů a Vietnamců.

Podle Martínkové (2006) začala první spolupráce mezi VDR (Vietnamská demokratická republika = Severní Vietnam) a ČSR v roce 1950 díky společnému politickému zaměření. Po roce 1954 vzniklo české velvyslanectví ve Vietnamu a vietnamské velvyslanectví v Čechách. Zastupitelé obou zemí se začali vzájemně navštěvovat. Vietnamci cestovali na naše území na základě mezinárodních dohod, podle Pechové (2007) to byli na základě vědeckotechnických dohod praktikanti, učňové a pracovníci z různých odvětví průmyslu, na základě kulturních dohod pak studenti. *Všichni byli tehdy pod přísným dohledem vietnamského vedení prostřednictvím vietnamského velvyslanectví v Československu a museli respektovat nejrůznější zásady a omezení. Patřil k nim zákaz důvěrných vztahů studentů opačného pohlaví, oblékání západních oděvů a mnoho dalších.* (o vietnamských studentech, Kocourek, 2006, str. 95)

Podle Pechové (2007) začali vietnamští studenti cestovat do Čech za studiem již ve 40. letech 20. stol. Podle Broučka (2003) přišla první velká vlna Vietnamců do Československé republiky v padesátých letech dvacátého století za doby Vietnamské války (1955 – 1975). Jednalo se o děti z vietnamských rodin, které nějakým způsobem rozbila válka. Přívrženci komunistů se museli odstěhovat z Jižního Vietnamu do Severního Vietnamu. Hodně otců od rodin však zůstalo na jihu bojovat proti USA a jejich děti byly hromadně přemísťovány sovětskými loděmi do škol v Severním Vietnamu. Odtud pak byly děti posílány do škol v Československé republice v rámci smlouvy o přátelství mezi socialistickými republikami. Děti cestovali čtrnáct dní vlakem přes Sibiř s vědomím, že je „strýček Ho“ (děti tak říkaly prezidentu Severního Vietnamu Ho Či Minovi) posílá na studia, aby byly vzdělané pro svůj Vietnam. Děti byly ubytovány v dětském domově v Chrastavě na Liberecku a učily se v třídách složených pouze z vietnamských žáků. Měly s sebou vietnamské učitele. Některé z těchto dětí zde nadále studovaly a potom zůstaly a zakládaly zde rodiny. (Ryšavý, 2006). Podle Kocourka (2006) dále přibývá v průběhu 50. a 60. let každý rok 100 vietnamských studentů.

Podle Martínkové (2006) se ve spolupráci od začátku jednalo spíše o jednostrannou pomoc Československa hospodářsky zaostalému Severnímu Vietnamu (po sjednocení Vietnamské socialistické republiky). První důležité smlouvy z roku 1955 se jmenovaly *Dohoda o hospodářské a technické pomoci poskytnuté Československou republikou Vietnamské demokratické republice, Dohoda o dodávkách zboží na úvěr z Československé republiky do Vietnamské demokratické republiky v roce 1956 a 1957 a Dohoda o výměně zboží a platech mezi Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou na rok 1955*. (Martínková, 2006, str. 86). V těchto smlouvách se ČSR mimo jiné zavázala vůči VDR udělením stipendií na české vysoké školy.

Podle Broučka (2003) další migrace Vietnamců z již sjednoceného Vietnamu do Československé republiky probíhala v různých vlnách v letech 1975 – 1990 na základě mezinárodních dohod. Jednalo se o praktikanty, učně, stážisty a dělníky. Počátkem osmdesátých let zde žilo již přes 30 000 Vietnamců, kteří se školili převážně ve strojírenství, spotřebním průmyslu a stavebnictví a někteří z nich zde zastávali dělnickou profesi. Postupně však průběhem osmdesátých let Vietnamců ubývalo. Mezinárodní smlouva končila rokem 1990. Podle Kocourka (2006) přijelo v druhé polovině do Československa na šestileté studium 5000 Vietnamců. Po roce 1975, kdy se Vietnam sjednotil, zde přibývalo i obyvatel bývalého Jižního Vietnamu. Mezi lety 1979 – 1985 sem přijelo na základě dalších mezinárodních dohod 32 000 stážistů, praktikantů a žáků.

Podle Broučka (2003) došlo počátkem devadesátých let k návratu do Vietnamu, někteří Vietnamci zde ale zůstávali a zakládali zde firmy spolu s Čechy. Další část Vietnamců má pak možnost migrovat dále do Evropy. V devadesátých letech také začínají vznikat vietnamské komunity na českém území a začínají se rozšiřovat o další členy jejich rodin, migranty z ostatních bývalých socialistických států Evropy a další imigranty z Vietnamu, kteří putují do Evropy za výdělkem. Podle Kocourka (2006) zde někteří Vietnamci nadále zůstávali, další začali přicházet z ostatních zemí Evropy, jiní odešli kvůli výpovědi mezinárodních dohod a nyní se začali vracet, přicházelo také velké množství migrantů, kteří neměli s odchodem z Vietnamu zatím žádné předchozí zkušenosti, přicestovali i rodinní příslušníci. *Na základě vzájemných dohod podepsaných v 90. letech 20. st. do ČR opět přijíždějí i pracující a praktikanti, ročně jsou jich však řádově jen desítky. Kromě studentů, kteří zde dokončují svá studia, se*

dnes začínají přijíždět nové početnější skupiny studentů, kteří si své studium z velké části hradí ze soukromých zdrojů, nezískávají tedy studijní prospěchová stipendia, jak tomu bylo dříve. (Kocourek, 2006, str. 103)

Hlavními důvody migrace Vietnamců na naše území na základě mezinárodních dohod před rokem 1989 byly podle Kocourka (2006) zlepšení ekonomické situace rodiny, možnost studovat a pracovat zde díky dobrým pracovním a studijním výsledkům a získání kvalitního vzdělání. Po roce 1989 to bylo hlavně podnikání, lepší ekonomická situace pro sebe a pro budoucnost dětí a následování rodinného příslušníka při cestě do cizí země. Podle Pechové (2007) je mezi Vietnamci rozšířena informace, že na západě se dá vydělat hodně peněz a žít jako v ráji, chudí vietnamští venkované sem proto migrují za zlepšením své ekonomické situace. Dalším důvodem migrace Vietnamců do ČR je vývoz pracovních sil do zahraničí za pomoci pracovních agentur, jedná se především o dělníky a odborné pracovníky, mnoho Vietnamců také cestuje za svými příbuznými v zahraničí, mladí lidé přicházejí za studiem. Podle Pechové (2007) existují však další zvláštní důvody příchodu Vietnamců do ČR. Jedná se například o problémové děti, které rodiče záměrně vytrhnou z prostředí a pošlou na studium do zahraničí. Vietnamci, kteří migrují do ČR, si tuto zemi vybírají z důvodu rozšířené vietnamské komunity, která zde již žije a její fungování napomáhá nově příchozím zapojit se zde do všedního života.

3.4 Vietnamci v ČR dnes

Vietnamci přicházejí do České republiky, aby zde podnikali a finančně tak zabezpečili sebe, své děti a příbuzenstvo žijící ve Vietnamu, přicházejí, aby studovali, byli se svým rodinami žijícími v zahraničí a vylepšili svoji ekonomickou situaci (Pechová 2007, Kocourek, 2006). Jejich podnikání v ČR po roce 1989 jsme mohli zaznamenat v průběhu času, od víkendových trhovců s oblečením a jinými věcmi z devadesátých let, kteří se obtížně dorozumívali česky, přes novousedlíky s kamennými obchody s oblečením až po novodobější majitele obchodů s potravinami, restauracemi a bary s hernami. Někteří zde již vychovali děti, které teď můžeme vidět plynule česky hovořící za pulty samoobsluh. Někteří stále přicházejí z Vietnamu a jiní zase z ostatních zemí Evropy. Podle Pechové (2007) lze vietnamskou menšinu v ČR dělit dle doby příchodu do ČR na starousedlíky, kteří sem přišli před rokem 1989, na příchozí v devadesátých letech minulého století a na nově příchozí po roce 2000. Další novou skupinou Vietnamců jsou po roce 2007 zaměstnanci českých podniků v dělnických profesích.

Podle Trung (2002) lze dělit Vietnamce žijící v Chebu takto: *vzdělanější obyvatelé velkých měst se dostali k nám jako představitelé státních nebo soukromých podniků a mají pevné finanční zázemí, ekonomicky významnou skupinou jsou velkoobchodníci a majitelé restaurací, kteří přišli ze západní Evropy. Ostatní, kteří se dostali do Evropy bez vlastního kapitálu a pevného zázemí, jsou buď zaměstnaní u svých majetnějších krajanů, nebo si od nich půjčují na zboží, které potom prodávají v pronajatých stáncích a obchůdcích.* (Trung, 2002, str. 17)

Podle Pechové (2007) jsou novinkou vietnamští obchodníci s masážními, nehtovými a vlasovými studii, čistírnami a rychlým občerstvením. Vietnamci se začínají zajímat i o prodej léčiv, někteří pracují ve stavitelství, ale služby poskytují většinou jen svým krajanům. V ČR také najdeme Vietnamce, kteří se sem dostali přes nelegální pracovní agenturu, ve Vietnamu jsou zadlužení a momentálně žijí v ČR bez jakýchkoliv prostředků (v Praze až 1000). *Dle zdrojů z komunity a ÚOOZ jsou nově příchozí Vietnamci s dluhy, bez zázemí a zajištěné práce nejvíce ohroženi vykořisťováním zejména v následujících oblastech: práce v domácnosti, práce ve sweat shopech (malé nelegální výrobní dílny, např. tabákové dílny, šicí dílny, výroba alkoholu), prodej zboží za vykořisťujících podmínek a profese spojené s provozem obchodu. Dle ÚOOZ je u*

práci v domácnostech znepokojivý zejména nízký věk některých osob. Někdy bývají z Vietnamu přímo za tímto cílem vybírány děti kolem 15 let z chudších rodin, které potom pracují v bohatších vietnamských domácnostech v ČR za dosti nejasných podmínek. (Pechová, 2007, str. 29, ÚOOZ = útvar pro odhalování organizovaného zločinu).

Počet obyvatel vietnamské národnosti žijící na našem území se v průběhu času měnil. Zaměřila jsem se na statistiku z let 2010 a 2011. Podle výzkumu Českého statistického úřadu z roku 2010 je vietnamská národnostní menšina druhou nejpočetnější menšinou v ČR. V roce 2010 zaznamenal Český statistický úřad 60 289 občanů vietnamské národnosti na území ČR, 5 847 osob v Plzeňském kraji, 2 353 přímo v Plzni. V roce 2011 je vietnamská menšina podle Českého statistického úřadu třetí nejpočetnější menšinou na území ČR, celkový počet činí 58 205, v Plzeňském kraji 5 432 a přímo v Plzni 2 195. V roce 2011 počet vietnamských obyvatel na našem území oproti roku 2010 klesl.

Tabulka č. 1 – Počet Vietnamců v ČR v letech 2010 a 2011

	2010	2011
ČR	60 289	58 205
Hl. město Praha	10 706	11 001
Středočeský kraj	6 160	5 657
Jihočeský kraj	2 594	2 521
Plzeňský kraj	5 847	5 432
Karlovarský kraj	8 082	7 606
Ústecký kraj	8 542	8 221
Liberecký kraj	2 240	2 133
Královehradecký kraj	1 641	1 611
Pardubický kraj	1 684	1 479
Kraj Vysočina	1 259	1 195
Jihomoravský kraj	4 605	4 684
Olomoucký kraj	1 288	1 281
Zlínský kraj	903	841
Moravskoslezský kraj	4 738	4 543

Zdroj: Český statistický úřad (příloha č. 1)

Tabulka č. 2 - Počet Vietnamců v letech 2010 a 2011 v Plzeňském kraji

	2010	2011
Plzeňský kraj	5 847	5 432
Domažlice	886	908
Klatovy	522	469
Plzeň	2 353	2 195
Plzeň - jih	285	232
Plzeň - sever	177	181
Rokycany	155	125
Tachov	1 469	1 322

Zdroj: Český statistický úřad (příloha č. 1)

3.4.1 Vztahy ve vietnamské komunitě

Vztahy mezi vietnamskými rodinami v ČR jsou také neméně zajímavé. Rodina, která sem přišla dříve, je jakýmsi způsobem nadřazena rodině, která je tu novější. Většinou to bývají rodiny v nějakém příbuzenském vztahu. Jedna už zde má vybudovaný podnik (v dnešní době většinou obchod s potravinami nebo s oblečením) a druhá sem přicestuje déle. První pak dává té druhé cenné rady, jak zde žít, jak začít s obchodem, co je třeba zařídit. Pokud děti spolu chodí do školy, to, které je zde déle, pomáhá tomu druhému zapadnout do kolektivu. Druhá rodina tak musí být té první vděčná. Jako příklad uvádím dvě pětileté Vietnamky z 6. MŠ v Plzni. Kristýnka, která zde žije s rodiči už déle, její starší sestry zde chodí na gymnázium a Vanesska, která je zde poměrně nová. Ačkoliv je Vanesska bystřejší a učenlivější, nechává za sebe mluvit Kristýnku, poslouchá ji při hrách a snaží se kopírovat její chování. Říká jí, co se má a co ne. Někdy jí i rozkazuje a chová se k ní značně panovačně. Podle Broučka (2003) lze chápat postavení ve vietnamské komunitě takto: *... významné postavení v osobnostních žebříčcích mají lidé, kteří do ČR přišli před rokem 1989. Zároveň to jsou lidé v naprosté většině s vietnamským středoškolským vzděláním (po případě vysokoškolským vzděláním z ČSSR). To znamená, jsou to lidé s určitou inteligencí, politickým a kulturním rozhledem a zároveň s potřebami skupinové identifikace.* (Brouček, 2003, str. 19). Podle Kocourka (2006, str. 110) se struktura vietnamské komunity řídí podle tradiční vietnamské a konfuciánské hierarchie. Starší a výše postavený člen komunity má za

úkol starat se o ostatní a jednat za ně. Níže postavení ho mají poslouchat a mohou využít jeho pomoci. Podle Pechové (2007) jsou na vrcholu ve vietnamské komunitě majitelé velkostržnic, kteří poskytují různé služby svým krajanům, např. jim pronajímají prostory pro obchod. Příkladem života ve velké vietnamské tržnici je například pražská tržnice Sapa. Vietnamci zde mají vše potřebné, prakticky nemusí vůbec vycházet ven a nic je nenutí učit se česky a zapojovat se do české společnosti. Podle Kocourka (2006) tyto trhové komunity zastávají i role komunitního, mediálního, správního a kulturního centra. Najdeme zde vietnamské podnikatele a neziskové organizace podporující vietnamskou komunitu v ČR. Pořádají se zde kromě kulturních akcí také výukové lekce češtiny.

Široké vietnamské rodiny a komunity žijící v ČR se spolu scházejí a pořádají rodinné oslavy s typickou vietnamskou hudbou, tancem a typickým jídlem. *S životem na velkostržnicích je spojeno i organizování různých komunitních akcí, o kterých se zatím Češi většinou nedozvídají; patří mezi ně například fotbalové a tenisové turnaje, koncerty vietnamských umělců ze zahraničí, různě zaměřené politické a společenské sjezdy, tábory pro děti, slavnosti při předávání ocenění za výborné studijní výsledky žáků a studentů. Účast Vietnamců na zmíněných akcích je vždy hojná.* (Pechová, 2007, str. 24). Dovolte mi, abych uvedla svoji vlastní zkušenost s vietnamskou sešlostí v Plzni na Skvrňanech. Jednou jsem večer zašla k budovám internátů, kde už z dálky hrála hudba z jídelny. Před jídelnou stál pár mladých Vietnamců, který nás pozval dovnitř. Uvnitř jídelny se konala sešlost jedné široké vietnamské rodiny žijící v ČR. Děti a pár starších chlapců a dívek byli oblečeni do tradičního vietnamského kroje. Hrála hudba a na pódiu tančil dlouhý drak. Můj netradiční zážitek bohužel přerušila paní vrátná, která mě vykázala pryč. Tato událost velice ovlivnila můj zájem o vietnamské žáky, poprvé a zatím naposled jsem totiž pocítila být menšinou. Vůbec si nedovedu představit, že bych byla v takové většině méněcenná kvůli svému odlišnému původu a rase. Myslím, že taková zkušenost by byla přínosem pro všechny, zvláště pak pro děti v mateřské škole, které mají vietnamské spolužáky.

Když jsem se ptala v průběhu let několika Čechů, zjistila jsem, že ví o Vietnamcích žijících v ČR vlastně velmi málo věcí. Podle Broučka (2003) jsou v dnešní době nejvýraznějším pojítkem mezi českou společností a uzavřenou vietnamskou komunitou překladatelé, hlavně soudní a advokátní česko-vietnamští tlumočníci, podle mě jsou to dále potom vietnamští studenti na středních a vysokých školách, kteří zde žijí

delší dobu, plynule hovoří česky a jsou již spjati s českou společností, mají náhled na obě dvě kultury. Podle Kocourka (2006) působí vietnamská komunita stále velice uzavřeně, v dnešní době však dochází ke spolupráci obecních úřadů s vietnamskými podnikateli, k účasti zástupců vietnamských komunit na krajských zasedáních výborů, účast na organizacích výstav a kulturních akcí a účast vietnamských rodičů na akcích škol.

Podle výpovědi vietnamských studentů žijících v ČR z dokumentu Martina Ryšavého (2010) „Banánové děti“, se mezi Čechy traduje, že „vietnamské děti jsou snad chytřejší než ty naše“, „že se lépe učí“, „že jim jde lépe matematika“, že „o žákovi, který nešel na gympl, se už automaticky mezi dospělými Vietnamci šušká, že je 'loser'“. Osobně znám případ mladé vietnamské ženy Kristýny žijící v ČR, která se rozhodla, že se provdá za bílého Evropana a vytvoří si s ním svůj vlastní podnik. Vietnamská komunita pak zavrhl její rodinu. Už nebyli zváni na setkání a slavnosti vietnamských přátel, nikdo se s nimi nebavil. Dívka se musela vrátit, aby tím očistila svoji rodinu a komunita je přijala zpět.

Vietnamská komunita má tedy bezpochyby velký vliv na smýšlení dítěte, jeho vytváření postojů, hodnot a cílů.

3.5 Vietnamská rodina

Vietnamské děti přicházejí do společnosti české mateřské školy z trochu odlišného prostředí než jejich čeští spolužáci. Vztahy v úzké rodině, které dítě velmi ovlivňují v jeho vývoji a chápání reality se mohou v mnoha ohledech lišit. Může se tak snadno stát, že vietnamské dítě vnímá některé věci jinak, že má jiné chování v různých situacích.

Než se zaměřím na všední život vietnamské rodiny, ráda bych připomněla, že fenoménem vietnamských rodin žijících dnes v České republice se staly chůvy. Většinou se jedná o důchodkyně, které ve svém volném čase hlídají mladší vietnamské děti, aby rodiče měli čas a prostor na provozování obchodu. Děti je považují za součást své rodiny, většinou jim nahrazují babičky, většina dětí svou chůvu oslovuje „babičko“ nebo „teto“. Tato služba s sebou přináší mnohá pozitiva, chůva dítě seznamuje s českou společností, okolním prostředím, někdy i s jinými českými dětmi a v neposlední řadě

zdokonaluje dítěti jazykové znalosti. *O děti předškolního věku pečují české ženy (průměrně za 5 000 Kč měsíčně, v poslední době se objevují nabídky s podstatně vyššími částkami, až 10 000 Kč bez stravy pro dítě), mnozí nechávají své děti u českých opatrovníků i na víkend. Veškerý čas věnují Vietnamci svým podnikatelským aktivitám. Nechodí z důvodů jazykových do divadel nebo kin. Mladší navštěvují herny. Volný čas, kterého je velmi málo, věnují tradičním zvykům a každodenním modlitbám za předky, rodiče a úspěchy v podnikání.* (Brouček, 2003, str. 20)

Podle Kocourka (2006) se většina vietnamských rodin na území ČR žíví podnikáním na živnostenský list. Příjem vietnamského živnostníka se pohybuje zhruba mezi 25 tisíci a 35 tisíci Kč měsíčně. Vietnamská domácnost je vybavena běžnými spotřebiči a elektronikou, v knihovně mívají Vietnamci knihy ve vietnamštině. Vietnamský obchodník však pocítuje velkou konkurenci, od toho se pak odvíjí jeho vysoké pracovní nasazení. Vietnamská rodina díky tomu bohužel nemá moc volného času na zábavu a rodinné výlety. Podle Pechové (2007) si příbuzenstvo ve Vietnamu myslí, že rodina podnikající v ČR je velice bohatá a má dost peněz, aby je finančně podporovala. Rodina žijící v ČR např. přijede do Vietnamu a svým příbuzným tam za 5000 Kč koupí drahé dárky a dovolenou.

Podle Vasilijeva (2006) je ve vietnamské rodině podle konfuciánské tradice velice důležité dělat čest rodičům a předkům. Klade se velký důraz na vzdělání a pracovitost, rodina je základním pilířem společnosti. Mladí lidé musí pomáhat svým rodičům a ti se zase starají o blaho prarodičů. Paní Jiřina z Přeštic, která si v důchodu přivydělává hlídáním dětí jedné vietnamské rodiny, která zde vlastní obchod s oblečením, říká: „Děti, které hlídám, se velmi dobře učí, hned, jak přijdou ze školy, jim musím pomoci splnit úkoly na další den. Starší slečna, která studuje gymnázium, tráví svůj volný čas po škole pomocí rodičům v obchodě.“

Při rozhovoru o vietnamské rodině s 27 letou číšnicí z Vietnamské restaurace Klatovská v Plzni na Borech jsem se od ní dozvěděla, že v její rodině musí každý na sobě pracovat a velice důležité je vydělat peníze a zabezpečit tak hmotně děti i rodiče. Mladá paní mi řekla: „Já tu žiju už pět let. V restauraci dělám asi tři roky a jsem tu každý den od rána do večera. Ve Vietnamu mám dvouleté dítě, hlídá ho moje máma, ale jsou dost chudí. Vrátil jsem se tam za nimi, až tady vydělám dost peněz, jinak to nejde.“

Rozhovor pro ni začal být těžký, zadívala se na blikající oltář pod barem: „Mám tu své Buddy, pomáhají mi při práci, abych to všechno zvládla.“

Celý rozhovor je k nalezení jako příloha č. 2

3.5.1 Postavení členů vietnamské rodiny

Podle Vasilijeva je chování členů vietnamské rodiny dáno náboženstvím, které rodina vyznává. Podle konfuciánské tradice byla vždy žena podřízena svému muži, ženy ve Vietnamu získaly rovnoprávnost až během 50. let 20. století.

Podle Pechové (2007) bylo v historii pro vietnamskou rodinu na základě konfuciánských hodnot štěstím narození syna. Tradicí vždy bylo, že syn může v dospělosti pomáhat rodičům, dcera se vdá a odejde do rodiny svého manžela, kde se podřizuje jemu a jeho rodičům, a na synovi jsou běžně ve Vietnamu ve stáří částečně finančně závislí jeho rodiče. Podle tradice vykonává syn modlitby k rodinným předkům a žena by po smrti svého muže měla zůstat podřízena svému synovi. Situace se však trochu změnila ve 20. století, kdy hodně mužů odcházelo válčit a ženy musely zastávat nadále navíc i jejich práci, tím se osamostatnily i v podnikatelské a politické sféře. Ženy ve Vietnamu dnes vykonávají i těžkou manuální práci a mnohdy hrají v partnerském vztahu velice vysoce postavenou roli, aniž by si to vietnamská společnost připouštěla.

Podle Broučka (2003) je otec jakýmsi středem rodiny, má stejně velké závazky vůči své manželce, dětem, vnoučatům a sourozencům i vůči svým rodičům a prarodičům. Vietnamská rodina má velkou soudržnost, očekává od svého majetnějšího příbuzného, že je bude finančně sponzorovat. Někdy však je finanční podpora to jediné, co od příbuzného očekávají a nesnaží se vytvořit s ním nějaký jiný vztah.

Z rozhovoru s Vietnamcem Tonym (uveden v praktické části této bakalářské práce) jsem se dozvěděla, že dítě má ve vietnamské rodině menší pravomoci než české dítě. Tony uvedl o českých dětech: „Mají více práva, mohou více projevovat své názory popř. i volby své budoucnosti. Když se můj otec rozhodl odjet z Vietnamu za prací do České republiky, nikoho z nás se neptal a my jsme ho automaticky následovali.“

3.5.2 Náboženství

Náboženství lze chápat jako *vztah člověka k transcendentní skutečnosti, k něčemu, co jej přesahuje a na čem je závislý, a souhrn projevů této závislosti*. (Malina, 2009). Náboženství ovlivňuje život člověka, přináší určité hodnoty a morální zásady. Do Vietnamu přišla některá náboženství, filozofické směry a vzorce myšlení z Číny.

Historicky nejhlavnějším náboženstvím, které ovlivnilo smýšlení Vietnamců, je Konfucianismus. *Morálně etické a státoprávní učení o uspořádání vztahů a zájmů jednotlivce, společnosti a státu, jež se stalo jedním z nejdůležitějších pilířů čínské morálky a chování v nejširším smyslu; jsou v něm vzájemně propojeny filozofické, náboženské (pro myslitele čínského starověku a Konfucia však nebeský bůh pozbývá svého náboženského charakteru a stává se principem kosmického řádu, zárukou morálních zákonů) a životanázorové aspekty. Konfucianismus se stal v Číně na celá dvě tisíciletí oficiální ideologií, všeobecně přijímanou soustavou morálních a etických kategorií a hodnot, jakož i praktickou státovědou*. (Malina, 2007). Zakladatelem tohoto směru je starověký čínský filozof Konfucius. Jedná se o směr, který klade důraz na morálku, správnou cestu člověka ve společnosti. Člověk by měl jednat tak, aby neubližoval druhým a žil s nimi v souladu. Důležitá je rodina jako základní jednotka společnosti a mezilidských vztahů. Nejvýše postavený v rodině je otec, který zajišťuje živobytí rodiny a za to ho mladší členové ctí a uznávají i po smrti. Konfucianismus také říká, že člověk musí být co nejvíce vzdělaný, což vede k zdokonalení jedince a tím i celé rodiny a společnosti. Tento směr vede k dodržování řádu podle hierarchie a k zvýšení morálky ve společnosti. (Malina, 2007, Vasilijev, 2006, Phung, 2006, Nováková)

Dalším rozšířeným vietnamským náboženstvím je Buddhismus. Jedná se spíše o filozofický směr a učení určitým mravům. Buddhismus založil asi v pátém století př. n. l. indický princ Siddharta Gautama zvaný Buddha (Probuzený). Princ se vydal mezi svůj trpící lid a snažil se odpoutat od těla a utrpení, tak dosáhl nejvyššího stavu vědomí (nirvány). Buddhisté věří, že utrpením je neutišitelná touha, dokud člověk nedosáhne svého nejvyššího vědomí mravností, moudrostí, meditací a vědomostmi, cyklus života se bude stále opakovat. (Malina 2007, Vasilijev, 2006)

Mladá číšnice ve Vietnamské restauraci Klatovská v Plzni na Borech mi ukázala svůj blikající buddhistický oltář pod barem. Bylo zde položeno několik pozlacených

sošek Buddhů, květináč s čerstvými květinami, keramická lahev na čaj a několik opravdu malých hrnečků na popíjení. „Mí Buddhové jsou starým dědictvím mé rodiny. Pomáhají mi dosáhnout klidu a soustředění při práci. Mají na sobě čínské znaky, Vietnamci už dávno čínské znaky nepoužívají, někteří staří lidé je ještě umí číst. Já už je neumím, ale moje babička mi o našich soškách a nápisech na nich vyprávěla.“, řekla číšnice. (celý rozhovor jako příloha č. 2)

Animismus je nejstarší duchovní směr ve Vietnamu, který uznávali ho již staří Vietové. Jedná se o různé nadpřirozené prvky, které se objevovaly v různých zemích v průběhu času nezávisle na sobě. Animisté věří v existenci duše mimo naše tělo a tím i v existenci nehmataelných duchovních bytostí, ve svět a posmrtný život duší mrtvých. Vše má svou duši - lidé, zvířata, věci, příroda. Proto také Vietnamci uctívají své mrtvé členy rodiny a mluví o nich uctivě. (Malina, 2007, Vasilijev, 2006)

Křesťanství je *světové monoteistické náboženství, blízké dvěma dalším monoteistickým náboženstvím – judaismu a islámu. Svíce než miliardou vyznavačů představuje nejrozšířenější náboženství na světě; vzniklo v polovině 1. století ve východních provinciích římské říše jako nové náboženství otroků a utiskovaných. Zpočátku bylo považováno za jednu ze židovských sekt, teprve koncem 1. století a začátkem 2. století se vyvinulo v samostatný směr, zbavilo se židovského kmenového partikularismu, získalo nadnárodní charakter, vytvořilo pevnou organizaci a stalo se politickým hnutím* (Malina, 2007). Křesťanství je rozšířené dokonce i ve Vietnamu, podle článku časopisu Lidé a Země (11. 12. 2008) vyznává křesťanství až 5% obyvatel Vietnamu. Podle Vasilijeva (2006) je křesťanů ve Vietnamu největší počet z celé Asie. Dnešnímu komunistickému režimu ve Vietnamu náboženství nevadí, uznává ho jako lidovou národní tradici.

Všichni Vietnamci však bez ohledu, které náboženství či filozofický směr vyznávají, tíhnou k animismu a věří na svět duchů. V něm přebývají jejich předkové, které uctívají. Ti je chrání a rozhodují o jejich šťastném a nešťastném osudu. Často můžeme vidět ve vietnamských rodinách oltář předků, na který nosí oběti a zapalují zde vonné tyčinky za duchy svých předků. (Vasilijev, 2006)

3.5.3 Svátky vietnamské rodiny

Tradice a svátky dodržované a oslavované ve vietnamské rodině jsou trochu jiné než v rodině české. *Vedle běžných rodinných oslav (narozeniny, svatby) je nejvíc slaven nový lunární rok (Tet Nguyen Dan), hlavní kalendářní obřad vítající jaro.* (Brouček, 2003, str. 20). Podle Pechové (2006) jsou tradiční svátky a oslavy vietnamské rodiny ovlivněny uctíváním předků a vietnamským kalendářním rokem, samozřejmě ve Vietnamu žijí i křesťané, které slaví Vánoce a Velikonoce podobně jako Češi. Vietnamský kalendář je lunární, vietnamský Nový rok tedy připadá na datum mezi 21. lednem a 20. únorem podle toho, kdy je měsíc v novu.

Největším vietnamským svátkem roku je Tet Nguyen Dan – Nový rok. Symbolem Nového roku je broskvový květ. Rodiny zdobí své domovy a navštěvují své příbuzné. Tato oslava připomíná české Vánoce, lidé nakupují na trhu nejrůznější potraviny a dárky. Dárky dávají Vietnamci nejen rodině, ale i důležitým lidem, kteří jim nějak pomohli (např. lékařům a učitelům). Oběti v podobě drobných dáreků a jídla se přináší i na rodinný oltář. Vietnamci žijící v ČR většinou pravidelně jezdí do Vietnamu za svou širokou rodinou, aby s nimi tento svátek oslavili. (Pechová, 2006)

Dalšími tradičními oslavami vietnamské rodiny je Svátek ducha rodinného krbu. Každá rodina i vesnice má svého nadpřirozeného ochránce, jehož den slaví 23. dne posledního lunárního měsíce. Lidé zapalují vonné tyčinky u jeho oltáře a otec nebo nejstarší syn se modlí za blaho své rodiny. Ve Vietnamu je velkou rodinnou oslavou také svatba, kam na hostinu přichází až několik set hostů. Vietnamské příbuzenstvo se schází také na pohřbech, tradicí je, že přátelům se o smrti neříká a musí se o ní sami dozvědět a dostavit se na smuteční obřad. Dnešní vietnamská mládež slaví narozeniny v „západním stylu“, jmeniny podle kalendáře však Vietnamci neslaví. (Pechová, 2006)

3.6 Vietnamština

Vietnamština je *austroasijský jazyk, řazený někdy do tibetočínské rodiny, úřední jazyk ve Vietnamu, užívaný též Vietnamci v okolních zemích.* (Malina, 2007)

Vietnamština se až do 11. stol. zapisovala čínskými znaky. Poté se psala čínskými znaky v kombinaci s tzv. jižními znaky, které jim byly velice podobné.

Jedním z přepisovatelů vietnamštiny do latinky patřil misionář z Evropy jezuita Alexandre de Rhodes. Latinka se zde rozšířila na počátku 20. stol., když byl Vietnam francouzskou kolonií. (Ičo, 2006, Vasilijev, 2006)

„Málokdo tady ví, že píšeme latinkou. Lidi se pořád diví, že nepoužívám čínské znaky.“, řekl mi mladý Vietnamec Tonda.

Vietnamština je češtině velice vzdálená, nevyskytují se v ní skoro žádná mezinárodní slova, pro Vietnamce je velice obtížné naučit se česky. Ve vietnamštině neexistují rody podstatných jmen ani množná čísla, slova se neskloňují ani nečasují. Zajímavé je, že každé vietnamské slovo se může vyslovit v šesti různých tónech hlasu a pokaždé to znamená něco jiného. Ve vietnamštině se místo osobních zájmen používá označení členů rodiny podle věku a postavení osoby, o níž hovoříme (např. starší paní oslovujeme „babičko“). Např.: Vietnamec má staršího bratra. Oba mají děti. Děti mladšího bratra označují všechny děti staršího bratra jako „starší bratr“, „starší sestra“ bez ohledu na jejich věk. V konverzaci s cizím dospělým člověkem ho pak označujeme uctivě jako „dědečka“ nebo „babičku“. Pokud chceme použít uctivé přátelské oslovení, pak o dotyčném mluvíme jako o „starším bratru otce“. Vietnamci o sobě mluví ve třetí osobě. (Vasilijev, 2006)

3.7 Vietnamské děti v českých školách

Pro učitele v mateřské škole, který má ve třídě vietnamské dítě, je důležité vědět několik základních informací o vzdělávání takového dítěte. Dítě může mít díky rodině a prostředí, ze kterého pochází, jiný vztah ke škole, vzdělání i učiteli než jsme zvyklí.

Vietnamci považují za důležité mít dobré mravy a úctu ke vzdělanosti. Díky konfuciánské kultuře mají Vietnamci úctu ke škole a k učiteli. Vietnamské děti jsou vedeny rodiči k co nejlepším studijním výsledkům. Vietnamské dítě se stalo v české škole jakýmsi pojátkem obou kultur, často slouží jako překladatel vlastním rodičům. Pro dítě to může být složité – rodiče chtějí, aby se chovalo podle vietnamských zásad, ačkoliv třeba ve Vietnamu ještě ani nebylo, dítě zažívá českou realitu, která je pro rodiče trochu cizí. Učitel by v těchto případech měl být nestranným průvodcem takovému dítěti a chápat jeho odlišnosti a snažit se ho začleňovat do kolektivu. Je také

proto důležité spolupracovat s rodiči dítěte, snažit se je zapojovat so školních akcí a kvalitně je informovat o učivu a dění ve škole. (Černík, 2006)

Některé chování vietnamského dítěte, na které je zvyklé z domácího prostředí, může být pro českého učitele nepochopitelné. Vietnamci například používají jako pochvalu slovní spojení, které když se trochu pozmění pořadí slov, znamená velké břicho. Spojení vzniklo podle víry, že v břicho sídlí duše. Navíc tloušťka u Vietnamců znamená, že se někdo má dobře a nepovažují to za urážku. Vietnamci se také, jako jiné asijské národy, smějí v jiných situacích než my. Kromě vyjádření radosti a veselosti může smích nebo úsměv znamenat rozpaky či provinilost. Nedivte se, když se Vám Vietnamec nedívá do očí, ve vietnamské kultuře je slušností, nedívat se druhému dlouho a zpřímá do očí, mohlo by to být považováno za neslušné chování a drzost. Všichni učitelé vietnamských žáků by měli také vědět, že ve vietnamské rodině se u jídla hodně mluví a není to považováno za neslušnost. (Phung, 2006)

3.7.1 Rámcový vzdělávací program a žák cizinec

V této kapitole bych se také ráda podívala na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a jeho zaměření na děti národnostních menšin navštěvující české mateřské školy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále RVP) je základním dokumentem ministerstva školství, kterým se musí řídit všechny MŠ v České republice, jeho poslední verze vešla v platnost v roce 2007. Píše se zde o základních vzdělávacích oblastech, cílech předškolního vzdělávání a klíčových kompetencích, které mají děti získat během předškolního vzdělávání. RVP platí na obecné rovině pro všechny děti stejně. Najdeme zde kapitolu 8, která se zabývá vzděláváním dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných. Všem dětem by se mělo dostat stejného přínosu z třídního programu, pokud je však ve třídě nějaké dítě s jinými či speciálními vzdělávacími potřebami, měl by se mu třídní program přizpůsobit. Rámcové cíle a záměry předškolního vzdělávání platí pro všechny děti a podmínky předškolního vzdělávání by měly vést k všestrannému rozvoji osobnosti dítěte. Pedagog by měl jednat jako profesionál, zaujmout nezaujatý postoj vůči dítěti a snažit se dítě co nejvíce začleňovat a dbát na individuální přístup k tomuto dítěti. RVP se však přímo o dětech národnostních menšin nepíše. (RVP pro předškolní vzdělávání, 2004)

4 Praktická část

4.1 Úvod

V této části práce se zaměřím na mé konkrétní zkušenosti s vietnamskými dětmi v plzeňských mateřských školách, budu psát o tom, jak jsem si vyzkoušela činnost výzkumného pracovníka a jaké výsledky tato práce přinesla. Zaměřím se na správný postup výzkumníka, na mnou zvolené metody práce, na výskyt vietnamských dětí v plzeňských mateřských školách, na konkrétní děti v 6. MŠ v Plzni na Doubravce a na zkušenosti dospělých s touto problematikou. Na závěr zhodnotím výsledky a úskalí své práce, potvrdím či vyvrátím předpoklady výsledků mé práce, zhodnotím dosažení mých cílů.

4.2 Struktura výzkumné práce a zvolené postupy

Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky. (volně podle Leedyho, 1985, str. 4 in Gavory, 2000, str. 13). Podle Gavory (2000) je prací vědeckého výzkumníka zaznamenávat, zpracovávat a interpretovat fakta. Podle Kerlingera (1972) by měla každá práce vědeckého pracovníka začínat zvědavostí dozvědět se něco více o nějakém problému, může však trvat i několik let, než jsou položeny základní otázky, na které chce vědec najít přesné odpovědi. Po vymezení přesného problému a nastudování literatury vědec formuluje hypotézu, tzn. určitý obecný předpoklad důsledků, které jsou způsobeny určitými jevy. Další fází vědeckého pracovníka by měl být úsudek, jedná se o aplikaci své hypotézy na konkrétní problém. Poté výzkumník přistoupí k výzkumu samotnému a tím buď ověří, nebo vyvrátí svoji hypotézu. Podle Gavory (2000) by měl výzkumník také začínat stanovením konkrétního problému, který chce zkoumat, dále by měl nastudovat k tématu dostatek literatury. Důležitou fází je výběr výzkumné metody, kterou při své práci bude využívat. Při samotném výzkumu pracovník nejprve sbírá informace o problému pomocí zvolené metody, dále informace interpretuje a na závěr píše výzkumnou zprávu, ve které uvádí průběh výzkumu a jeho výsledky.

Událost, která mě vedla k realizaci mého výzkumu, byly mé praxe v rámci studia na ZČU v 63. a 64. mateřské škole v Plzni v letech 2010 a 2011. Zde jsem se poprvé setkala s vietnamskými dětmi a začala se o ně zajímat.

Hlavními problémy mého výzkumu jsou výskyt vietnamských dětí v plzeňských mateřských školách, průběh adaptace vietnamských dětí na prostředí české mateřské školy, jak rychle jsou schopny učit se česky, jakým způsobem se zapojují do kolektivu a hledají české kamarády.

Předpokládám na základě přečtené literatury, článků a zhlédnutí dokumentárních filmů, že vietnamských dětí se bude v plzeňských MŠ vyskytovat minimálně 5% z celkového počtu. Předpokládám, že větší část z nich bude česky umět alespoň pro základní porozumění. Předpokládám, že větší část z nich bude do kolektivu zapadat bez problémů, že čím lépe bude umět dítě česky, tím větší počet kamarádů bude mít a tím se bude v kolektivu cítit lépe. Předpokládám, že dítě, které česky nebude moc dobře umět, se bude učit velmi rychle a během mého osmiměsíčního pozorování zaznamenám rozdíl.

Jako první výzkumnou metodu jsem si zvolila elektronický dotazník určený ředitelkám plzeňských MŠ, abych zjistila, v jakém počtu navštěvují vietnamské děti plzeňské mateřské školy. Podle Gavory (2000) se jedná v tomto případě o kvantitativní výzkumnou metodu, což znamená, že budu pracovat s číselnými údaji. Důvodem zvolení této metody jsou informace od, dle mého názoru, spolehlivých zdrojů, jednoduchost rozeslání dotazníku a poměrně rychlé zjištění potřebných statistických údajů.

Další mnou zvolenou metodou je pozorování vietnamských dětí v mateřské škole. Výhodou této metody je pozorování dětí v jejich přirozeném prostředí a možnost vidění na vlastní oči jejich přirozeného chování, slyšet jejich mluvenou řeč a sledovat vývoj a změny u konkrétních dětí.

Jako poslední výzkumnou metodu jsem si zvolila rozhovor s dospělými lidmi, kteří mají určitý náhled na problém vietnamských dětí v české mateřské škole, tato metoda mi připadá vhodná, pro zjištění jejich názorů a zkušeností, mohu se jich osobně zeptat na věci, které mě zajímají.

4.3 Metoda dotazníku

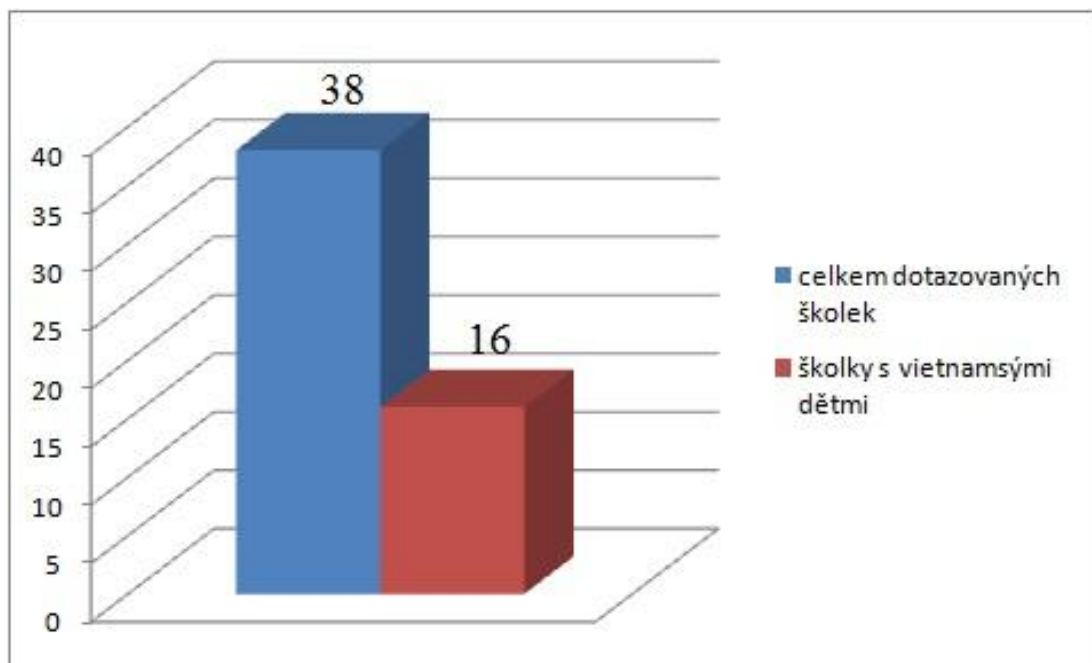
Podle Gavory (2000) je dotazník vhodný pro získání velkého množství údajů v krátkém čase. Výzkumník musí mít předem stanovený cíl, kterého chce prostřednictvím dotazníku dosáhnout. Dotazovaný člověk se nazývá respondent a je třeba se předem zamyslet, kdo a proč má respondentem být. Otázky („položky“ – podle Chrásky, 2007) mohou být uzavřené (respondent nemá mnoho prostoru vyjádřit v odpovědi svůj názor, vyznačí jednu či více z předem připravených odpovědí), polouzavřené (respondent vybírá z předem připravených odpovědí a má možnost doplnit k tomu údaje navíc), otevřené (respondent může v odpovědi svobodně vyjádřit svůj názor) a škálované (respondent odpovídá na množství určitého jevu). Dotazník by neměl být zbytečně příliš dlouhý, tazatel by se měl ptát pouze na otázky, které vedou k získání jeho cílů. Důležitým jevem je průvodní dopis, kde se tazatel představí, stručně popíše svůj problém, podá přesné instrukce k vyplnění dotazníku a požádá o návrat vyplněného dotazníku. Návratnost pro vyhodnocování dotazníků by měla být alespoň 75%, někdy se však toleruje u nižší. Podle Chrásky (2007) je důležité zvolit dobrou strukturu dotazníku. Dotazník můžeme předat osobně, poštou nebo prostřednictvím dalších osob.

Můj dotazník byl určen všem ředitelkám plzeňských MŠ, obsahoval průvodní dopis s informacemi o mně, na co a proč se ptám, obsahoval dvě škálované otázky: Kolik dětí celkem navštěvuje Vaši MŠ ve školním roce 2012/13? Kolik vietnamských dětí celkem navštěvuje vaši MŠ ve školním roce 2012/13? Dotazník jsem rozeslala všem ředitelkám všech plzeňských MŠ pomocí elektronické pošty a čekala na návrat. E – mailové adresy všech plzeňských MŠ jsem našla na webových stránkách www.plzenskeskoly.cz.

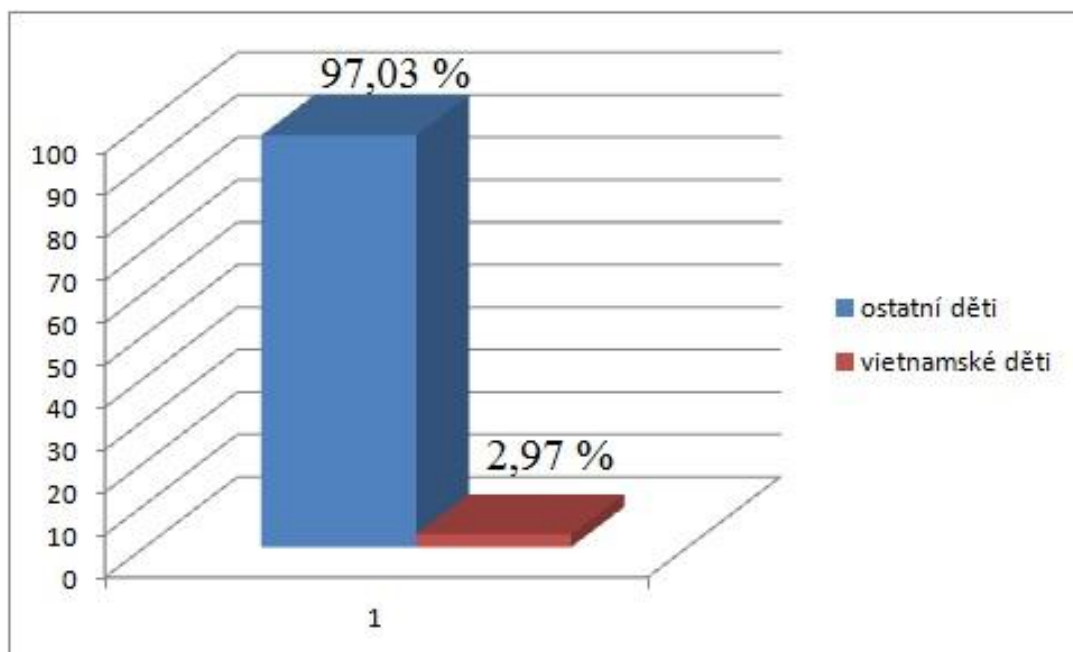
Návratnost dotazníků byla 74,5 %, z 51 mateřských škol v plzni mi dotazník zodpovědělo 38. Zjistila jsem tedy statistické údaje od téměř tří čtvrtin plzeňských mateřských škol. Z těchto 38 škol se vyskytují vietnamští žáci v 16 z nich. Z celkem 1145 dětí navštěvujících 38 plzeňských mateřských škol je 34 dětí vietnamské národnosti, což činí 2,97% z celkového počtu. Má hypotéza však byla trochu jiná, předpokládala jsem, že vietnamských dětí se v plzeňských mateřských školách bude vyskytovat o něco více, konkrétně jsem předpokládala 5% z celkového počtu.

Původní dotazník je k nalezení jako příloha č. 8.

Graf č. 1 – Mateřské školy s výskytem vietnamských dětí

Graf č. 2 – Počty českých a vietnamských dětí

4.4 Postřehy z praxe v 63. a 64. MŠ v Plzni v letech 2010 a 2011

Poprvé jsem si všimla vietnamského žáka na praxi v 64. MŠ v Plzni na Doubravce v roce 2010. Byl jím tehdy čtyřletý chlapec David. Neuměl říct česky téměř nic a téměř ničemu nerozuměl. Bohužel tento jazykový handicap ho zcela vyčlenil z kolektivu ostatních dětí. David si hrál stále sám, neměl ve třídě žádné kamarády, na paní učitelku hovořil vietnamsky a ta mu samozřejmě nerozuměla. Při řízené činnosti se ho snažila paní učitelka zapojit, ale snahy byly většinou marné, David nic nechápal a nesnažil se chápat. Jeho rodiče také moc česky neuměli, brali situaci tak, že se stejně brzy vrátí do Vietnamu, takže se učit nepotřebují.

Po půl roce jsem se vrátila na praxi do té samé třídy a začala jsem si všimnout Davidových pokroků. Paní učitelky si s ním ve třídě sice nevěděly rady, nicméně se obrátili na Davidovy rodiče a spolu s překladatelem si pohovořili o situaci ve třídě, která byla pro takto vyčleněné dítě značně frustrující. Pětiletý David se zapojoval do řízených činností, sice moc česky ještě nemluvil, ale prakticky všemu rozuměl a našel si ve třídě i nové kamarády.

Další mé setkání s vietnamským dítětem proběhlo při mé praxi v 63. MŠ v Plzni na Svrňanech v roce 2011 a byla velmi odlišná. Tříletá Kristýna se teprve česky učila, ale pokroky byly patrné v krátkém časovém rozmezí. Kristýna se pomocí obrázků naučila každý den nové slovo s rodiči a opakovala ho pak s paními učitelkami v MŠ. Sama se snažila o zdokonalení jazyka a sama si žádala o procvičování slov podle obrázků a věcí kolem. Dávala česky dohromady jednoduché věty a měla velmi dobrou výslovnost. Její komunikace s dětmi byla trochu slabá, moc se s nikým nebavila, povídala si radši spíše s paní učitelkou, což ale v této věkové skupině nebyl ojedinělý jev. Její otec byl česko-vietnamský překladatel a oba rodiče hovořili lámanou češtinou.

Setkání s těmito dětmi mě inspirovalo pro další záměrné pozorování vietnamských dětí v české mateřské škole, konkrétně v 6. MŠ v Plzni na Doubravce. Osobně si po této zkušenosti myslím, že pro zdokonalení jazyka vietnamských dětí a jejich zapojení do kolektivu musí usilovat všechny tři strany – dítě, učitel a hlavně rodič.

4.5 Metoda pozorování

Pro svůj výzkum jsem si jako další zvolila metodu pozorování. Jedná se o jednu z vědeckých metod výzkumu, kde hrají hlavní roli pozorovatel a pozorovaný. Pozorovatel se snaží pozorovat a zaznamenávat určité jevy v chování pozorovaného a vyvodit z toho závěr. Pozorování může být běžné každodenní, kdy člověk něco pozoruje bez určeného cíle, může být i vědecké, kdy člověk pozoruje záměrně určité jevy, vede si z pozorování záznamy a dělá si z něj závěry.

Podle Gavory (2000) známe dva základní typy pozorování - kvantitativní a kvalitativní. Pro svůj výzkum budu používat kvalitativní metodu pozorování. Při tomto výzkumu se předem určuje cíl pozorování a prostředí, ve kterém bude pozorování probíhat. Mým hlavním cílem je zjistit kvalitu komunikace vietnamských dětí s ostatními dětmi, kvalitu jejich češtiny, rozdíly a podobnosti v chování a jednání v porovnání s ostatními dětmi. Toto pozorování není strukturované a dává možnost odhalit neznámé souvislosti mezi pozorovanými věcmi. Pozorovatel musí prostředí a dění sledovat s nadhledem, hledat nové náhledy na věci, které se dějí, hledat mezi událostmi souvislosti. Podle Gavory (2000) jsou hlavními znaky kvalitativního pozorování přesný popis a komplexní vnímání prostředí a dění v něm. *Každý jev se pojímá jako prvek složitého systému, ne jako izolovaný prvek.* (Gavora, 2000, str. 189). Dalšími důležitými znaky je děláním závěrů až po skončení pozorování na základě důkladných popisů situací a samozřejmě nezájatost pozorovatele vůči určitým věcem (např. národnostní menšině). Jak dlouho a kolikrát, bude pozorování probíhat, záleží na typu výzkumu a volbě pozorovatele. Mé pozorování proběhne pětkrát v rozmezí jednoho a více měsíců, vždy v dopoledních hodinách, v čase 7:30 – 10:30. Budu se snažit neměnit svojí přítomností chování pozorovaných a do dění nijak nezasahovat.

Pozorovatel si zaznamenává data verbálním zápisem přímo v prostředí nebo bezprostředně po opuštění prostředí, může zaznamenávat i schematicky rozmístění věcí a lidí v místnosti. Pro svůj výzkum budu používat popisy jednotlivých situací přímo při pozorování. Pozorovatel by měl zaznamenávat děje podrobně tak, jak se dějí bez svého vlastního náhledu na věc. Teprve po zpracování objektivního dění dochází k výzkumníkově reflexi, zpracovává své poznámky a subjektivní názory. Podle Gavory (2000) se dělí tyto poznámky do tří kategorií: osobní poznámky (osobní úvahy a

pocity), metodické poznámky (použité postupy, co se osvědčilo, co se výzkumník naučil) a teoretické poznámky (nápady na tvorbu teorie, nové trendy).

Pozorování jsem realizovala v 6. MŠ v Plzni ve školním roce 2012/13. Pozorovala jsem třídu se třemi vietnamskými dětmi pětikrát během osmi měsíců. Důležité postřehy jsem si zaznamenávala ručně do bloku. Na začátku jsem se seznámila se základními informacemi o vietnamských dětech prostřednictvím jejich učitelky.

4.6 Pozorování v 6. MŠ v Plzni na Doubravce v roce 2012 – 2013

4.6.1 Popis školy, třídy a dětí

Pro své pozorování jsem si jako případovou studii vybrala jednu třídu z 6. mateřské školy v Plzni na Doubravce se svolením paní ředitelky Zdeňky Vaňkové. Tato škola vznikla v roce 1966 a v dnešní době ji navštěvuje celkem 104 dětí. Najdeme zde 9 dětí cizí národnosti a z toho 5 dětí vietnamských.

Tato mateřská škola má jako jediná v Plzni program s ekologickým zaměřením. Hned z malby šneka na budově je poznat, že škola podporuje kladný vztah k přírodě. Na zahradě najdeme dřevěné vybavení a potůček. Uvnitř pak akvária a terária se zvířaty, o která se personál spolu s dětmi stará. Cílem školy je samozřejmě všestranný rozvoj dítěte, dále pak přiblížit dětem péči o zvířata a vést je zábavnou formou k poznání přírody a ochraně životního prostředí. K tomu dopomáhá i starost o živá zvířata v interiéru školy a spolupráce s plzeňskou ZOO. Děti ZOO pravidelně navštěvují, ošetřovatelé se živými zvířaty chodí na přednášky do mateřské školy. Tato škola se dokonce stala patronem a sponzorem chovu nosáka červeného v plzeňské ZOO, se kterým jí pomáhají rodiče dětí. Tato škola dále spolupracuje s 28. ZŠ, děti spolu navštěvují ekodílny v rámci projektu „V souladu s přírodou“. Ve škole najdeme 4 heterogenní třídy s dětmi od 3 do 7 let. Škola se snaží vést děti k lásce a toleranci druhých, k respektování osobnosti druhých lidí a odlišností mezi nimi, k sebepoznávání, osamostatnění se a nenásilnému prosazování vlastních zájmů. (ŠVP 6. MŠ)

Své pozorování jsem realizovala v Sluníčkové třídě této školy. Učitelkami jsou zde paní ředitelka Zdeňka Vaňková a paní Lucie Budinská. Tuto třídu navštěvuje 26 dětí ve věku 4 – 6 let, mezi nimi jsou tři vietnamské děti Honzík, Kristýnka a Vanesska.

Roční téma této třídy zní: „Docela obyčejný svět“ se základní myšlenkou: „Úsměv nestojí nic a přináší mnoho, obohacuje toho, kdo přijímá, aniž by odsuzoval toho, kdo dává. Nikdo není tak bohatý, aby se bez něj obešel, a nikdo není tak chudý, aby ho nemohl darovat.“ Ve třídě najdeme akvárium s rybkami, o které se paní učitelky spolu s dětmi starají. K svačině děti dostávají kromě např. pečiva s pomazánkou také vždy velký zeleninový a ovocný talíř. Můj celkový dojem z kolektivu této třídy je velmi pozitivní. Děti jsou ukázněné a jeví zájem o řízenou činnost, k sobě se chovají spíše přátelsky, přání paní učitelky respektují. Paní učitelka Budinská se zajímá o rodiny a rodinné zázemí všech dětí a dbá na jejich individuální potřeby. Třídu navštěvuje také holčička po dětské mozkové obrně. Má zde asistenta pedagoga, který s ní cvičí cviky na rozpořádání dolních končetin a částečně zastává roli učitele a vychovatele ve třídě. Spolu s paní učitelkami se snaží rozhýbat její mluvidla a zapojit ji do kolektivu dětí. V této třídě budu provádět pozorování volné hry dětí a řízené činnosti během pěti návštěv v rozmezí září 2012 – červen 2013.

Ráda bych přiblížila tři vietnamské děti navštěvující tuto třídu tak, jak jsem se poznala a byla o nich informována na začátku mého pozorování. Honzík narozen v roce 2007 navštěvuje českou mateřskou školu druhým rokem. V září 2013 by měl správně nastoupit do první třídy základní školy. V roce 2011 se přistěhoval do Plzně od babičky z Vietnamu. Jeho rodiče žili a podnikali v Polsku, dnes vlastní obchod s potravinami několik desítek metrů od 6. MŠ na Doubravce. Navštívila jsem zde jeho matku, mluví velmi špatně česky, používá mnoho výrazů spíše polských. Podle paní učitelky Budinské Honzík nastoupil ve čtyřech letech do 6. MŠ, češtinu neovládal prakticky vůbec. V letošním školním roce se prý jeho čeština výrazně zlepšila, ale stále není na předškolní úrovni. Učitelky mu navrhly odklad nástupu do první třídy, rodiče s tím však nesouhlasili a zařídili Honzíkovi soukromou výuku češtiny na 3 hodiny týdně. Podle paní učitelky je na něj výuka příliš rychlá, Honzík se nesnaží věci chápat, ale spíše je jen opakovat. Paní učitelka připouští i možnost, že toto opakování může být jak otázkou inteligence, tak otázkou rychlé a náročné výuky jazyka. (např. „Řekni nějaké zvíře.“ Honzík: „Zvíře.“). Z výpovědi jedné vietnamské seniorky v dokumentu „Kdo mě naučí pít znaku?“ (Ryšavý, 2006), která byla jako dítě poslána za dob Vietnamské války do školy v ČSSR, jsem se dozvěděla, že při rychlé výuce češtiny měly tehdy děti podobné problémy s opakováním slov, na která měly pouze odpovědět. Snahy rodičů o Honzíkův nástup do ZŠ byly nadále marné, Honzík je slabý i v kresbě, ve svých pěti letech má

problém nakreslit „hlavonožce“ (hlava bez těla, ze které vybíhají rovnou končetiny), kterého by měl již dávno zvládat. Ve třídě se s nikým moc nebaví, děti se spíše straní a hraje si sám, nejspíš se trochu stydí používat češtinu. S rodiči hovoří pouze vietnamsky. Během školního roku mu prý rodiče zařídí českou chůvu.

Dalším vietnamským dítětem v této třídě je Vanesska narozená na jaře v roce 2008. Narodila se v České republice, její rodiče se sem přistěhovali z Vietnamu asi před deseti lety. Vanesska zde má již jednoho staršího sourozence, se kterým mluví česky, s rodiči a ostatními známými z vietnamské komunity mluví však vždy vietnamsky. Má českou chůvu, kterou oslovuje „teto“. Vanesska je přátelská ke všem dětem, pokud není ve třídě další Vietnamka Kristýnka, hraje si ráda s českými děvčaty a ráda si s nimi povídá. Do školky chodí druhým rokem, v loňském školním roce navštěvovala 64. MŠ na Doubravce, je tedy již na dětský kolektiv zvyklá. Do 6. MŠ byla přehlášena, aby zde mohla chodit do třídy se svou sestřenicí Kristýnkou. Vanesska rozumí a mluví česky bez problémů, občas dělá chyby v řeči, které se však nijak neliší od chyb českých dětí.

Třetím vietnamským dítětem navštěvujícím Sluníčkovou třídu je nejmladší Kristýnka narozena na podzim v roce 2008. Kristýnky rodina žije v Plzni již dlouhou dobu, téměř dvacet let. Její otec je česko-vietnamský překladatel, její matka vlastní obchod s oblečením spolu s rodiči Vanessky. Matky obou dvou jsou sestry. Kristýnky rodina zde byla mnohem dřív a později pomohla Vanessky rodině se stěhováním a začátkem nového života v ČR, ti jsou jim proto určitým způsobem zavázáni. Podle paní učitelky Budinské je to velice patrné i na vztahu obou holčiček. Kristýnka se chová k Vanessce nadřazeně a ta ji musí poslouchat a plnit její přání. Má dvě starší sestry, které už chodí v Plzni na gymnázium a mluví s nimi česky, s rodiči pak mluví dívky vietnamsky. Rovněž má českou chůvu, kterou oslovuje „teto“. Kristýnka chodí do MŠ prvním rokem, mluví česky s malými gramatickými chybami, je spíše tichá, nemluvná, nerada se zapojuje do kolektivu, kamarádí jen z Vanesskou a ráda se s ní baví stranou od dětí.

4.6.2 Pozorování 20. 9. 2012

První den jsem se seznámila s prostředím, učitelkou a dětmi. Učitelka mi dala základní informace o vietnamských dětech v její třídě, ukázala mi jejich archy s kresbou. Snažila jsem se se všemi navázat přátelský kontakt, abych svojí přítomností příliš neovlivňovala dění ve třídě. V jedné části místnosti byly stoly a židle pro děti i učitelku, skříně s hračkami, dveře na toalety, stůl na pití a svačiny a akvárium s rybičkami, v druhé místnosti pak koberec na hraní, klavír, cvičební pomůcky, magnetofon a opět skříně s hračkami a stavebnicemi. Pro své pozorování jsem zaujala vždy koutek v rohu třídy nebo jsem procházela mezi dětmi. Děti se pokaždé schází nejpozději v půl 9 ráno, následuje volná hra, řízená činnost a svačina.

Dnes chyběla Kristýnka, z vietnamských dětí byli přítomni Vanesska a Honzík. Při volné hře vozila Vanesska kočárek s panenkami a bavila se při tom česky se skupinkou českých děvčat. Bylo na ní vidět, že česky hovoří bez problémů a připadalo mi, že se v kolektivu ostatních dětí cítila dobře. Honzík trávil volnou hru stavěním různých věcí ze stavebnice, se stejnou stavebnicí si hráli i jiní chlapci, Honzík se však s nimi vůbec nebavil. Připadalo mi, jako by se jich trochu stranil a nechtěl komunikovat s ostatními dětmi. Bylo pro mě těžké proniknout do volné hry dětí, musela jsem sledovat vše z určité vzdálenosti, aby děti neměly pocit, že jim hru nějak narušuji.

Při řízené činnosti procvičovala učitelka s dětmi mluvenou češtinu. Děti, které vybrala, měly za úkol říct nějaký druh ovoce. Honzík vypadal velmi soustředěně, místo druhu ovoce odpověděl však „ovoce“. Připadalo mi, že je zvyklý při učení češtiny věci opakovat a nesoustředit se na věcný obsah, nedokážu však posoudit, zda opravdu neporozuměl, co se po něm chce, nebo se nesoustředil. České děti s tím neměly problém. Dalším úkolem pro děti bylo projít se po místnosti, přinést si nějakou hračku a říct, jakou hračku si přinesly a proč. Vanesska úkolu rozuměla, hned si přinesla panenku, když byla tázána, odpověděla: „Miminko, protože je moc hezké, pěkný.“ Zřejmě se jí spletla spisovná a nespisovná čeština, při pozdějším pozorování mi nepřipadlo, že by se jí pletly rody u podstatných jmen, připadalo mi, že takové chyby v mluvě dělaly občas i české děti tohoto věku. Musím však podotknout, že jazyková cvičení dělala učitelka s dětmi téměř při každé mé návštěvě a i ve volných chvílích je vedla k odpovědím celou větou a gramaticky správnému vyjadřování. Honzík tuto hru pochopil, vybral si při této hře auto, když byl tázán, řekl: „Auto, protože jezdí po

silnici.“ Odpověděl gramaticky správně, bylo však vidět, že si není jistý a mluvil velice potichu a hodně u toho přemýšlel.

Po prvním pozorování se mi Vanesska jevila jako komunikativní dítě, které mluví dobře česky a má ve třídě hodně kamarádů (především kamarádek). Honzík na mě působil naopak jako plaché dítě, které se ve třídě moc nebaví a nemá zde moc kamarádů, s češtinou si je velice nejistý, neviděla jsem ho ani bavit se s Vanesskou vietnamsky. V podstatě mluvil jen s učitelkou, když musel. Na prvním setkání jsem si u vietnamských dětí žádných jiných odlišností od českých dětí nevšimla, snad mě jen zarazil Vanessčin „klučičí“ účes s krátkými vlasy, tento účes jsem však na praxi ojedinele viděla i na jiných děvčatech v jiných plzeňských školách.

Můj záznam z tohoto pozorování je k nalezení jako příloha č. 3.

4.6.3 Pozorování 16. 10. 2012

Při volné hře si většina dětí hrála se stavebnicemi, některé kreslily u stolků. Ráno zde byla přítomna zatím jen Vanesska, hrála si s českou kamarádkou a mluvily spolu česky, stavěly spolu dřevěný domeček pro panenky, řešily spolu nábytek do domečku, kam co dají. Vanesska se bavila plynule česky, chvílemi mi připadala až upovídaná, nepouštěla kamarádku ke slovu. Do třídy přišla Kristýnka, šla rovnou za Vanesskou, za ruku ji dovedla do rohu, kde si spolu dlouze povídaly česky. Úplně ji vytrhla ze hry a Vanesska ji poslechla a šla s ní. Pak se vrátily ke stavění domečku pro panenky, Kristýnce však jakoby vadila přítomnost jiných dětí, po chvíli odešla hrát si někam jinam. Přišel Honzík, dlouho se rozhlížel a přemýšlel, co bude dělat, nakonec se přidal k jednomu chlapci v ježdění s autíčky po dráze. Honzík si však s chlapcem vůbec nepovídal, nekontaktoval ho ani pohledem, spíš to vypadalo, že si hrají se stejnou hračkou každý sám za sebe.

Při cvičení měly děti za úkol vyhledávat destičky určené barvy. Honzík hledal barvy naprosto bez chyb, nevím však, zda přesně učitelce barvy rozuměl, nebo zda se řídí podle toho, kam šlapou ostatní děti. Vanesska s Kristýnkou dělaly chyby velmi často, obě děvčata však česky umí, spíše mi připadají nesoustředěné, ostatní české děti dělají také hodně chyb. Honzík nepochopil pravidla honičky „Na medvěda“, místo toho, aby si šel sednout, když byl chycený, pobíhal stále mezi dětmi a chytá všechny kolem.

Nelze přesně určit, zda byl nepozorný při zadání pravidel, nebo jestli nerozuměl. Připadal mi spíše „duchem nepřítomný“, jako kdyby nestíhal chápat pravidla, tak radši nevnímal.

Při řízené činnosti si děti s učitelkou povídali o zvířatech žijících v lese. Učitelka se ptala, jaká zvířata můžou v lese slyšet, hodně dětí reagovalo, některé nic nenapadlo. Z vietnamských dětí reagoval jen Honzík, říkal, že krtek tam hraje, předváděl rukama hrabání, myslel tedy asi, že krtek hrabe. Bylo vidět, že se chce zapojit do konverzace a snaží se najít správná slovíčka. Děti pak dostaly obrázky lesních zvířátek, učitelka záměrně vybrala všechny tři vietnamské děti, aby chodily po kruhu kolem ostatních a ptaly se jich na zvířátka, která neznají, celými větami. Překvapilo mě, že ani jedno vietnamské dítě neznalo např. sovu, lišku a jelena, ačkoliv minimálně děvčata se v ČR narodila a jejich sourozenci a rodiče hovoří česky, zřejmě si nikdy česky na toto téma spolu nepovídali. Honzík označuje více zvířat jako krtek, připadá mi, že se slovo krtek naučil jako nové a teď se ho snaží nějak použít. Děti se vrátily ke svým kartičkám a Kristýnka si zapamatovala nové zvíře (jelena).

Dnes jsem poprvé viděla Kristýnku, překvapilo mě, že se vůbec neusmívala a nepovídala si s jinými dětmi, bavila se jen s Vanesskou a odtahovala ji z kolektivu. Vanesska chodila do MŠ už minulý rok, Kristýnka chodí první rok, možná se bojí a ve Vanessce vidí kamarádku, za kterou se může schovat. Kristýnka mluví dobře česky, ale málo, jen když musí, jediný, s kým se baví hodně a dobrovolně je Vanesska. Ta byla tímto však vytržena z kolektivu českých kamarádek a bavila se s nimi s radostí, jen než přišla Kristýnka. Myslím, že dnes paní učitelka udělala velice dobře tím, že dbala, aby všechny děti uměla pojmenovat všechna zvířata, o kterých si povídaly, minimálně Kristýnka si zapamatovala slovo jelen ve spojení s obrázkem jelena. Honzík se dnes oproti minulému pozorování trochu rozpovídal, alespoň bylo vidět, že se naučil nové slovo (krtek) a snažil se ho použít a snažil se víc mluvit sám od sebe.

Můj záznam z tohoto pozorování je k nalezení jako příloha č. 4.

4.6.4 Pozorování 15.11.

Kristýnka s Vanesskou si spolu ráno při volné hře stavěly stavebnici se zvířaty, povídaly si česky, jaká zvířata viděly v ZOO a s jakou hračkou si budou hrát později. Postřehla jsem, že obě děvčata mluví poměrně gramaticky dobře v celých větách.

S jinými dětmi si nehrály ani si nepovídaly. Když se Vanesska odešla napít, český kluk přišel ke Kristýnce a začal ji ničit stavebnici. Kristýnka mu začala hrozit pěstí, něco mu říkala, ale moc dobře jsem nerozuměla. Skupinka českých děvčat se Kristýnky zastala a chlapce odehnala, čemuž jsem se divila, protože Kristýnka se s českými děvčaty zatím moc nebavila a moc si s nimi nehrála. Děvčata ji zřejmě považují za součást svého kolektivu, ve třídě je celkově dost patrné napětí mezi skupinou děvčat a chlapců, což ovšem není nic neobvyklého. Když se Vanesska vrátila, Kristýnka ji dost přísně přikázala, aby stavebnici hlídala, než se vrátí z toalety. Vanesska poslechla bez námitek, seděla sama u stavebnice a s nikým se nebavila, čekala, až Kristýnka přijde. Tento vztah obou děvčat mi připadal zvláštní, Kristýnka je tichá a nespolečenská, přesto trochu dominuje Vanessce, která je společenštější a o půl roku starší. Podle paní učitelky Budinské je Vanessčina rodina zavázána té Kristýnině, která tu žije déle a která jí pomohla se zde usadit a začít podnikat a na vztahu obou děvčat je to znát. Když přišel do třídy Honzík, opět se přidal ke dvěma českým chlapcům ve stavění stavebnice, ale nemluvil s nimi. Připadalo mi, že se Honzík chce zapojit do hry mezi ostatní děti, ale neví, co si s nimi má říkat a bojí se mluvit česky.

Při cvičení jsem si všimla, že vietnamské děti moc dobře neposlouchají, co se má dělat a špatně napodobují učitelku. Některé české děti ale cvičily také chybně. Celkově jsem postřehla, že vietnamské děti nejsou v pohybu moc aktivní a většinou ani nepobíhají ve volných chvílích po třídě, jako některé české děti.

Při řízené činnosti se začalo procvičováním mluvené češtiny. Děti měly za úkol vymyslet, co je napadne, když se řekne slovo hračka. Honzík se dlouho hlásil, ale když byl tázán, nevěděl žádnou odpověď. Bylo vidět, že se chce zapojit a mluvit, ale neví ještě jak a co říct. Učitelka mu poradila, aby se rozhlédl po třídě, potom ho napadla loď, je tedy vidět, že zadání úkolu rozuměl, ale potřeboval přece jenom trochu poradit. Vanesska odpověděla hned a pohotově (panenka). Kristýnka měla za úkol říct, co jí napadne, když se řekne slovo počasí, ale odpověď nevěděla, nemyslím si však, že by se jednalo o jazykový problém, už bylo vyčerpáno hodně odpovědí na toto téma a nic nového nevymysleli už ani české děti. Kristýnka dostala nové téma (oblečení), odpověděla pohotově a bez problémů (kalhoty). Posledním úkolem bylo postavit domeček ze šesti kostek stavebnice, tento úkol byl skupinový a všechny děti ho zvládly bez problémů, bylo pro mě ale těžké sledovat, kdo co v tu chvíli konkrétně vymyslel a dělal.

Dnes se opět projevila oddělená skupinka Kristýnky a Vanessky, paní učitelka se je snažila při činnostech rozsazovat od sebe, aby Kristýnka měla možnost kontaktovat jiné děti. Kristýnka však neměla zájem se s jinými dětmi bavit. Na Honzíkovi bylo hodně vidět, že se chce zapojovat a mluvit česky, ale ještě úplně neví, jak na to.

Můj záznam z tohoto pozorování je k nalezení jako příloha č. 5.

4.6.5 Pozorování 25. 1. 2013

Honzík chybí, ale dozvěděla jsem se, že byl problém s rodiči. Honzík šel k zápisu, dostal odklad, ale rodiče si mysleli, že nastoupí do první třídy. Museli si do MŠ přivést vietnamskou studentku, aby jim přeložila, o co se jedná.

Kristýnka a Vanesska si opět stavěli stavebnici, potichu si povídaly o mamince a babičce. Nevím, zda se jednalo o pravou babičku, nebo o českou chůvu, ale podle učitelky děvčata oslovují svou chůvu „teto“.

Při řízené činnosti byly tématem zdravé a nezdravé potraviny. Vanesska i Kristýnka úkolům rozuměly, nemohly však nalézt správná slova, a české děti jim musely poradit. Nevzpomněly si na slova pečivo a zelenina, velmi mě to překvapilo, obě děvčata mluvila česky velmi dobře, ale někdy neznala slova, o kterých bych předpokládala, že je znát budou. Asi jsou to slova z běžného života, o kterých mluví s rodiči pouze vietnamsky. Při hře jsem si všimla, že se Vanesska snažila pohlédit Kristýnku po ruce, ta však ucukla a zamračila se na ni. Kristýnka se chovala opět k Vanessce dominantně a Vanesska na to nic nenamítala, ale při dalším povídání se přestala zapojovat a vypadala smutně. Kristýnka se oproti tomu rozpovídala a reagovala živěji a pohotověji než při předchozím pozorování. Věděla, které potraviny jsou zdravé a nezdravé a vyprávěla, jak jí tatínek dával citrón, když byla nemocná.

Po svačině byla Vanesska nadále smutná a zamlklá, hrála si s panenkou a čekala, až se Kristýnka nasvačí a přidá se k ní. Možná její náladu zapříčinilo Kristýnino chování. Děti pak dostaly úkol, zapamatovat si věci v pokojíku na obrázku a zakreslit pak do jiného obrázku chybějící objekty. Děti to dělaly poprvé, většina z nich s tím měla problém (včetně Kristýnky). Vanesska úkol pochopila a splnila ho nejlépe ze všech dětí, učitelka ji pochválila a Vanesska začala mít lepší náladu.

Celkově jsem měl dojem, že Vanesska se opravdu dost nechává ovládat Kristýnkou a splní každé její přání. Podle mě ráda vyhledává kolektiv českých děvčat a přítomnost Kristýnky jí to znemožňuje.

Můj záznam z tohoto pozorování je k nalezení jako příloha č. 6.

4.6.6 Pozorování 13. 6. 2013

Když jsem přicházela do MŠ, viděla jsem na chodbě Honzíkova tátu a Vanessčinu mámu, kteří si spolu povídali vietnamsky. Nevím, zda se spolu normálně tyto dvě rodiny znají a stýkají.

Kristýnka dnes chyběla, měla jsem tedy opět možnost vidět, jak Vanesska funguje sama v rámci českého kolektivu. Vanesska si celou dobu hrála s českými děvčaty s domečkem pro panenky, povídaly si a bavily se. Bylo by určitě lepší, kdyby Vanesska přivedla Kristýnku mezi své kamarádky, bohužel je tomu naopak, Kristýnka ji vytrhává z kolektivu a Vanesska ji poslouchá a řídí se podle ní. Z Honzíka jsem dnes byla velice mile překvapená, hrál si se dvěma českými kluky, stavěli Lego a povídali si česky. Honzík běhal po třídě, ukazoval na věci a snažil se všechny pojmenovat. Byl mnohem aktivnější než při mých předchozích pozorování a stále o něčem česky mluvil. Podle paní učitelky Budinské byla tato změna v Honzíkově mluvení i chování způsobena českou chůvou, která ujistila Honzíka v užívání jeho češtiny a procvičovala jí s ním. Honzík se bavil s dětmi, jeho povaha a postavení ve třídě se zcela změnily, najednou byl veselý, velice aktivní, hravý a upovídaný. Mluví celými větami a měl překvapivě bohatou slovní zásobu. Pletou se mu stále ještě rody (např. říká „druhá hasič“).

Dnes byla dlouhá volná hra a při řízené činnosti bylo na programu procvičování mluvené češtiny, povídání o včelách, vosách, čmelácích a sršních. Honzík se stále aktivně zapojoval do diskuse, mluvil nejvíce ze všech dětí ve třídě. Dělal gramatické chyby („mně nelíbí“, místo mně se nelíbí), chyby ve slovech (srseň místo sršeň), ale vůbec se najednou nebál vyjádřit se.

Na obou vietnamských dětech bylo znát, že jsou dnes aktivnější, u Vanessky to zřejmě bylo její radostí z většího kolektivu díky nepřítomnosti Kristýnky, u Honzíka to podle mě zapříčinila radost z nově objevené možnosti vyjádření, vypadalo to, že si našel

kamarády a že má velkou radost, když může ukázat učitelce nějaký svůj výrobek ze stavebnice a povídat si o něm.

Můj záznam z tohoto pozorování je k nalezení jako příloha č. 7.

4.6.7 Reflexe z pozorování

Honzík

Honzík se mi ze začátku jevil jako dost introvertní a tiché dítě, které nevyhledává přítomnost ostatních vietnamských ani českých dětí. Česky mluvil málo, jen když musel na něco odpovědět, dělal velké gramatické chyby a hodně slov neznal. Připadal mi trochu zmatený, jako kdyby nevěděl, co se od něj stále čeká. Asi se trochu bál používat češtinu, podle mě nevěděl, zda má slova v otázce opakovat, nebo na otázky odpovídat. Měla jsem dojem, že hodně věcem rozumí, ale má tendenci nevnímat a nereagovat na ně, bylo to patrné např. při cvičení. Možná na něj byl vytvořen příliš velký tlak, v Čechách a české MŠ trávil pouze druhý rok, rodiče tlačili, aby šel do první třídy a jeho soukromá výuka češtiny nebyla patrně moc kvalitní.

Při mé poslední návštěvě třídy jsem byla však zcela zaskočena. Honzík dostal na dva měsíce českou chuť, přestal se bát používat češtinu, začal se vyjadřovat až, řekla bych, horlivým způsobem. Začal kolem sebe pojmenovávat všechny věci, jen tak z radosti utvářet věty, počítat a sdělovat všechno, co chce, učitelce. Toto prolomení jazykové bariéry zcela proměnilo v mých očích Honzíkovu osobnost. Začal se jevit jako velice temperamentní dítě, začal se ve třídě bavit se všemi kluky, začal se velice aktivně zapojovat do činnosti, vnímal každé slovo učitelky a reagoval na ně. V tomto případě opravdu zavinila neznalost češtiny velkou propast mezi Honzíkem a ostatními dětmi. Jiných odlišností v chování Honzíka a ostatních dětí jsem si nevšimla.

Vanesska

Vanesska se mi od začátku jevila jako velice bystré, chytré, a komunikativní dítě. Měla hodně kamarádek mezi českými děvčaty. Nutné je podotknout, že Vanesska spolu s Kristýnkou vytvořily dvojici, která se odtrhávala od zbytku kolektivu, připadalo mi, že za to mohla spíše Kristýnka. Když byla Vanesska ve třídě bez ní, bavila se, hrála si a povíдалa si s hodně dětmi. Většinou špatně reagovala při cvičení, neodvažují si však

tvrdit, že to bylo neporozuměním úkolu, některé české děti reagovaly podobně. Vanesska mluvila česky velice dobře, občas dělala malé gramatické chyby, což mi ale u dítěte tohoto věku nepřípadalo nijak zvláštní. Bylo na ní také vidět, že do školky chodí již druhým rokem a ví, co a jak se má dělat, jaký řád a program dodržovat. Kromě uzavřeného společenství s Kristýnkou jsem si na Vanessce nevšimla žádné odlišnosti v chování v porovnání s českými dětmi.

Kristýnka

Kristýnka mi od začátku připadala jako trochu nepřístupné dítě, moc se neprojevovala, ve třídě se skoro vždy bavila jen s Vanesskou, snažila se ji odtrhnout od kolektivu a získat ji jen pro sebe. Nevím, zda je to postavením rodin, jak jsem se již zmínila v teoretické části, čím déle zde vietnamská rodina žije, tím vyšší má společenské postavení mezi ostatními rodinami, nicméně mi připadalo, že Kristýnka Vanessce určitým způsobem dominuje a ta ji poslouchá, ačkoliv je o půl roku starší, mnohem bystřejší a společenštější. Kristýnka mluví česky velmi dobře, občas dělá gramatické chyby, není to nijak zvláštní v poměru k jejímu věku, jinak se od všech ostatních dětí liší svojí povahou, je velice odměřená, odtažitá a moc se nesměje. Mluví, jen s Vanesskou, nebo jen když je tázána učitelkou.

Celkový kolektiv třídy přijímal vietnamské děti mezi sebe bez problémů, nemůžu s jistotou určit, zda to bylo způsobeno celkovou pozitivní atmosférou školy i třídy, za celou dobu jsem zde zaznamenala mezi dětmi minimum konfliktů. Nezaregistrovala jsem žádné výrazné rozdíly mezi českými a vietnamskými dětmi, každý měl jedinečnou osobnost. Jediný znak společný znak, který jsem na vietnamských dětech zaregistrovala, byla jejich menší fyzická aktivita, větší klid, žádné překřikování. Na rozdíl od českých dětí byly určitě ukázněnější. Po jazykové stránce bylo pozorování velice zajímavé. Slovní zásoba u děvčat byla bohatá, překvapilo mě, že neznají lesní zvířata, asi s rodinami moc do lesa nechodí a o lesních zvířatech se v češtině nebaví, ačkoliv se obě děvčata narodila v ČR, s rodiči mluví stále vietnamsky. Honzík nakonec změnil svůj společenský status v kolektivu třídy díky zdokonalení komunikace v češtině, ostatní děti si s ním začaly hned hrát a povídat, když zjistily, že Honzík rozumí a nebojí se s nimi mluvit česky. Honzíkovo nadšení z této změny bylo očividné, udělalo to z něj veselejší a aktivnější dítě.

Moje pozorování se měnilo v průběhu času, pokaždé jsem byla schopna zpozorovat a zaznamenat více jevů, které jsem byla schopna po čase dávat do určitých souvislostí. Výsledky se od mé hypotézy trochu odlišily. Moje hypotéza zněla takto: *Předpokládám, že větší část z nich bude česky umět alespoň pro základní porozumění. Předpokládám, že větší část z nich bude do kolektivu zapadat bez problémů, že čím lépe bude umět dítě česky, tím větší počet kamarádů bude mít a tím se bude v kolektivu cítit lépe. Předpokládám, že dítě, které česky nebude moc dobře umět, se bude učit velmi rychle a během mého osmiměsíčního pozorování zaznamenám rozdíl.* Když tedy vezmu v potaz, že zkoumané děti byly 3, 2 z nich česky uměly alespoň tak, aby všemu rozuměly a domluvily se, výsledek se tedy shoduje s hypotézou. Na začátku pozorování dvě ze tří dětí do kolektivu nezapadly, což se mi neshoduje s hypotézou, u jednoho dítěte to však nebylo způsobeno nedostatečnou znalostí češtiny, nýbrž povahovými vlastnostmi. V průběhu času se však tento výsledek pozměnil a jedno dítě se zdokonalilo v češtině, tím do kolektivu zapadlo lépe. Výsledek se tedy nyní již shoduje s předpokladem, dvě ze tří dětí ovládají češtinu a kolektivu se nestraní, jedno češtinu ovládá, ale do kolektivu moc nezapadá. Poslední předpoklad se vyplnil, v případě vietnamského chlapce jsem zaznamenala velký posun dopředu v Českém jazyce, který byl velmi patrný.

4.7 Metoda rozhovoru

Další výzkumnou vědeckou metodou použitou v této práci je metoda rozhovoru. Klíčovými osobami v tomto výzkumu jsou dotazovaný a tazatel. Rozhovor může být strukturovaný (standardizovaný), kdy jsou předem určené otázky, polostrukturovaný (polostandardizovaný), kdy tazatel dotváří a přidává otázky podle odpovědi dotazovaného a nestrukturovaný (nestandardizovaný), kdy otázky nejsou předem připraveny vůbec a rozhovor je veden volně na určité téma. Do své práce zařadím dva standardizované rozhovory, jeden proběhne s učitelkou z 6. MŠ, druhý s mladým vietnamským mužem, který zažil přestěhování z Vietnamu a nástup do české MŠ.

Podle Gavory (2010) musí mít každý výzkumník předem promyšleno, jakými tématy se v rozhovoru chce zabývat. Tazatel by se měl nejprve představit dotazovanému a navodit příjemnou atmosféru krátkým hovorem před začátkem rozhovoru. Je dobré dělat rozhovor v přirozeném prostředí pro dotazovaného, aby se

cítil dobře a nebál se odpovídat na otázky, je to také velice důležité, pokud očekáváme otevřené odpovědi a ne jenom odpovědi uzavřené (ano, ne). Platí pravidlo, že při kvalitně provedeném rozhovoru hovoří více dotazovaný než tazatel. Dotazovaný by měl po čase předložit svůj písemný záznam rozhovoru dotazovanému a probrat s ním, zda jeho odpovědi pochopil a zaznamenal správně, popřípadě doplnit další získané informace. Pro rozhovor s učitelkou jsem zvolila prostředí její třídy v MŠ, pro rozhovor s Vietnamcem Tonym kavárnu, do které rád chodí.

Podle Gavory (2010) je nejlepším záznamem rozhovoru nahrávka, při ručním zápisu odpovědí je pro tazatele soustředit se zároveň na odpovědi a zároveň na zápis. Já jsem ve svých rozhovorech přeci jen zvolila zápis, nahrávací zařízení jsem neměla k dispozici.

4.8 Rozhovor s učitelkou

Uskutečnila jsem rozhovor s paní učitelkou Lucií Budinskou ze třídy, kde jsem prováděla pozorování. Zajímala mě její osobní zkušenost s vietnamskými dětmi v průběhu její učitelské praxe, co si myslí o vzdělávání v oblasti multikultury a její názor na RVP a otázku dětí občanů národnostních menšin.

1.) Jak dlouho učíte v MŠ?

Tři roky jsem dělala vychovatelku v družině, pak jsem nastoupila do 6. MŠ. Zde učím asi 13 let. Celkem tedy pracuji ve školství 16 let.

2.) Kdy jste měla poprvé ve třídě vietnamského žáka?

Bylo to asi před deseti lety a byli to dva vietnamští sourozenci – kluk a holka. V ostatních třídách už některé kolegyně vietnamské děti dávno učily, tihle dva mi utkvěli v paměti, protože všechny vietnamské děti v ostatních třídách dostaly české jméno, ale rodiče těchto dvou sourozenců trvali na zachování jejich pravých jmen. Kluk se jmenoval Tuan a holka Trang.

3.) Kolik vietnamských dětí jste již učila?

Za celých těch deset let tady v 6. MŠ jich bylo cca deset. Většinou byly po dvojicích, nikdy asi nebyl žádný vietnamský žák ve třídě sám.

4.) Jak se snažíte zařadit vietnamské děti do českého kolektivu?

Celkově, pořád, kdykoliv. Mají tendenci se spolu shlukovat a pak se vyčleňovat z kolektivu, jako se to stává i u jiných dětí, které si vytvářejí kamarádské skupinky. Když sedíme v kruhu, snažím se tyto skupinky rozdělit a vmíchat je mezi ostatní děti. Snažím se zařadit do našeho programu kolektivní práce a vytvářet z dětí různorodé skupinky. Vietnamským dětem dávám možnost interakce s každým dítětem ve třídě, aby měli možnost najít si parťáka, který je určitým způsobem „potáhne“, když to potřebují.

5.) Pozorujete nějaké rozdíly mezi českými a vietnamskými dětmi?

Spíš jsou to rozdíly v rámci rodiny a výchovy v rodině. Vietnamští rodiče více lpí na výkonu dítěte, vietnamské děti moc neodmlouvají a nediskutují, co řekne rodič, to prostě platí. Zažila jsem reakci na nucení do věcí projevem vzdoru, jakýmsi „zabejčením“ dítěte, negací okolního světa. Někdy tato výchova působí na děti opravdu tak, že jsou zakřiknutější víc, než je podle mě zdravo.

6.) Vzděláváte se nějak v oblasti multikultury?

Do jisté míry ano, ale žádný seminář jsem neabsolvovala, je to spíš taková samouka. K multikultuře mám velký vztah, od malička mě zajímají různí lidé z celého světa, v dětství jsem strávila tři roky v Indii, protože můj otec tam byl na montáži, takže mě to dost ovlivnilo.

7.) Do jaké míry se podle Vás zabývá RVP otázkou národnostních menšin?

Podle mě je RVP na tak obecné úrovni, že se z něj výuka o děti národnostních menšin dá vyvodit v každé kapitole. Jinak samostatně zde najdeme pouze kapitolu o znevýhodněných dětech, přímo otázkou národností menšiny se však nezabývá. Já se snažím přistupovat ke každému dítěti individuálně, pokud je znevýhodněno kvůli cizí národnosti, snažím se ho integrovat. Např. jsem tu jednou měla malého Mongola, ten nerozuměl česky vůbec a měl ze všeho strach a ke všemu se stavěl hrozně negativně, někdy byl až agresivní na děti a fyzicky jim ubližoval. Snažila jsem se mu dávat stále najevo, že ho máme rádi, dělám to tak se všemi dětmi.

4.8.1 Shrnutí rozhovoru

Paní Budinská už učí ve své třídě vietnamské děti 10 let, odučila jich přibližně 10. Sama se zajímá o různé světové kultury díky době, po kterou žila v dětství v Indii. Snaží se je zapojit do kolektivu pomocí skupinové práce, komunikace s nimi a procvičováním češtiny, o čemž jsem se mohla sama přesvědčit při svém pozorování dětí v její třídě. Podle ní je největší rozdíl mezi dětmi v respektování rodičů, protože vietnamské dítě nemá tolik volnosti jako české. Podle paní Budinské se RVP pro PV nezabývá otázkou výuky dětí národnostních menšin na konkrétní úrovni, nýbrž na úrovni všeobecné. Sama se snaží přistupovat ke každému dítěti individuálně a začlenit ho co nejlépe do kolektivu.

Původní otázky k rozhovoru jsou k nalezení jako příloha č. 9.

4.9 Rozhovor s dospělým Vietnamcem

Kromě rozhovoru s učitelkou vietnamských dětí dále uvádím rozhovor s již dospělým vietnamským mužem, který si říká Tony Minh Tuan. Tonda sám zažil přestěhování z Vietnamu do Čech a nástup do české mateřské školy, do které chodil pouhý rok. Pak ho již bez odkladu čekala škola základní. Nyní žije v Ostravě, do Plzně jezdí často za částí své rodiny a kamarády. V rozhovoru jsem se chtěla dozvědět, jaký byl jeho začátek v české MŠ, jakým způsobem se učil česky, jaký je jeho náhled na Čechy a Vietnamce.

1.) V kolika letech jsi začal žít v ČR?

Myslím, že mi tehdy bylo 5.

2.) Jaké byly tvé začátky v MŠ?

Smíšené pocity. Poprvé se ocitám mezi dětmi s úplně jinými rysy než ve Vietnamu. Bylo to těžké, nevěděl jsem, jak se k nim mám chovat, jsem hravý kluk od malička, ale prostě jiné prostředí ze mě udělalo zpočátku docela tichého chlapce. Zvykat si na srandičky spolužáků mi taky dalo dost práce.

3.) Jak ses dorozumíval s učiteli a dětmi v MŠ?

Když to nešlo nijak vyjádřit, tak jsme si to nakreslili nebo si to ukazovali na věcech. Později na ZŠ jsem se vyjadřoval napůl anglicky. To pak byla docela sranda.

4.) Jak ses učil česky?

Rodiče mi na začátku koupili pár obrázkových učebnic, ale fakticky jsem vždy prohlédl pár prvních stran a usnul jsem. Ve školce jsem se jen rozkoukával, moc jsem s nikým nemluvil. Ukazoval jsem na věci a obrázky. Na základce jsem jenom tahal slovník s sebou do školy, a čemu jsem nerozuměl, jsem hledal ve slovníku. Praxe byla pak lepší, naučil jsem se česky právě díky konverzaci se spolužáky a lidmi nejenom ve škole.

5.) Byl tvůj vietnamský původ překážkou pro navázání vztahu s českým kolektivem v MŠ (ZŠ)?

Ani moc ne, lidi jsou různí, někteří spolužáci si rádi zavtipkovali o mém původu, ale většina lidí, co znám, jsou ke mně milí.

6.) Co by podle tebe mohl učitel v MŠ udělat více pro lepší integraci vietnamských dětí do českého kolektivu?

Víc toho dotyčného přimět k větší aktivitě, třeba zadat nějakou skupinovou práci pro žáky, tím se rozbourají zábrany a člověk se bude cítit, že je v opravdovém kolektivu, že je součástí té skupiny.

7.) Jaké jsou podle tebe hlavní rozdíly mezi českou a vietnamskou mentalitou?

Vietnamci asi spíš drží pohromadě, pomáhají si navzájem, Češi žijí každý za sebe, ale to bude asi vše dané tím, že čím víc jsou země vyspělé, tím jsou lidé více soběstační. Kdybych teď měl hovořit o citlivějších věcech, Češi jsou občas hodně ovlivněni médii, například se objeví něco špatného v televizi o určité národnosti a někdo je zrovna příslušníkem té národnosti a oni pak mívají tendenci celou skupinu zkritizovat. Házet všechny do jednoho pytle, jak se říká. Ne každý člověk je špatný, házet všechny do jednoho pytle není opravdu nutné. My Vietnamci se snažíme vždy udělat dobrý dojem a vždy chceme ukázat jenom to dobré místní kultuře.

8.) Jaké jsou podle tebe hlavní rozdíly mezi českou a vietnamskou rodinou?

Tak trošku se u nás objevuje Konfucianství, důraz na rodinnou tradici. Ctít starší a naše kořeny, naše předky. Mladší by měli respektovat starší. Muž by měl být hlavou rodiny. Nežil jsem v české rodině, tak o ní moc nevím, ale řekl bych, že tady v ČR je víc volnosti pro děti. Mají více práva, mohou více projevovat své názory popř. i volby své budoucnosti. Když se můj otec rozhodl odjet z Vietnamu za prací do České republiky, nikoho z nás se neptal a my jsme ho automaticky následovali.

9.) Pověz mi, prosím, něco o českých jménech, která se dávají vietnamským dětem.

Tak mně dali jméno Tony. Hodně časté je třeba Hanka, Tomáš nebo Honza. Dávají se obvykle podle začátečních písmen původních jmen, alespoň je to tak v naší rodině.

10.) Popiš, prosím, vztahy mezi vietnamskými rodinami žijícími v ČR.

Vztahy jsou přátelské, všichni si pomáháme se navzájem. Snažíme se pilně pracovat na svých věcech a důležité pro nás je udělat na druhé vždy dobrý dojem o naší kultuře a hlavně tedy o naší rodině.

4.9.1 Shrnutí rozhovoru

Tony přišel do prostředí české MŠ, když mu bylo 5 let. Díky jeho neznalosti češtiny se změnila jeho povaha v kolektivu dětí, cítil se být uzavřenější, než obvykle. Nejprve se snažil učit se věci z obrázkových knih a s učitelkou a dětmi se domluvit pomocí ukazování na věci kolem sebe. Česky se nakonec naučil nejlépe při konverzaci s lidmi. Podle Tonyho je pro takovéto dítě nejlepší, když se ho učitel snaží začlenit do kolektivu pomocí skupinové práce. Největší rozdíl mezi českou a vietnamskou rodinou je větší respekt rodičů a předků u vietnamských dětí, více volnosti a právo na vlastní názor u dětí českých. Mezi vietnamskými rodinami prý jsou dobré vztahy, všichni si vzájemně pomáhají. Podle Tonyho je největší odlišnost mezi Čechy a Vietnamci soudržnost lidí, Vietnamci si mezi sebou více pomáhají. Na Češích mu trochu vadí jejich tendence věřit vše médiím a házet lidi „do jednoho pytle“.

5 Závěr

Hlavní cíle mé práce se dle mého hodnocení naplnily. Zjistila jsem, že adaptaci vietnamských dětí na prostředí české MŠ ovlivňuje hlavně povaha dítěte, znalost českého jazyka a ochota rodičů dítěte a dítěte samotného chtít se v řeči zdokonalovat. Honzík, kterého jsem pozorovala a kterého špatná znalost češtiny brzdila v zapojení se do kolektivu, se dokázal za 8 měsíců naučit česky tak dobře, že se jeho chování v kolektivu zcela změnilo. Podle mě za to může ochota paní učitelky Budinské zapojit všechny děti do kolektivu, ochota spolupráce s rodiči, Honzíkova vůle se dorozumět česky. Díky tomu si Honzík našel ve třídě více kamarádů, se kterými si mohl povídat. Všimla jsem si také chování dětí, o kterém jsem četla v použité literatuře. Obě děvčata, která jsem pozorovala, byly sestřenice a chovaly se k sobě podle společenského postavení svých rodin. Dozvěděla jsem se, že ve vietnamštině neexistují rody podstatných jmen ani množná čísla, možná proto dělalo jejich užívání Honzíkovi problém. Vietnamské děti byly celkově opravdu klidnější a poslušnější než ty naše, jak jsem se dozvěděla z rozhovorů s Vietnamcem Tonym a učitelkou vietnamských dětí paní Budinskou. Všimla jsem si také propojenosti mezi zkušenostmi Honzíka a Tonyho z české MŠ – ač běžně byli hraví chlapi, jazyková bariéra z nich udělala tiché děti. V Honzíkově případě jeho situaci zlepšila přítomnost české chůvy, kterou na několik měsíců dostal.

Rámcový vzdělávací program sice neuvádí přímo instrukce pro vzdělávání vietnamských dětí, nicméně říká, že každé dítě má mít v mateřské škole podmínky stejné, je tedy na učiteli, aby se mu snažil v rámci mateřské školy vytvořit optimální podmínky pro všestranný rozvoj a zajistit mu dostatečný individuální přístup.

Doufám, že touto prací přiblížím život vietnamských žáků každému, kdo se o něj bude zajímat, že se každý učitel v mateřské škole a ve škole vůbec bude zajímat o realitu svého žáka, který to možná ve svém věku a ve své situaci nemá jednoduché.

Resumé CZ

V této práci jsem se zaměřila na vietnamské děti v plzeňských mateřských školách.

Cílem teoretické části této práce je přiblížit Vietnam, ze kterého děti či jejich rodiče přišli, přiblížit fakta o této zemi, o Vietnamcích, o jejich jazyku, rodině a kultuře, o jejich příchodu do ČR a jejich působení zde.

Cílem praktické části této práce je určit počet vietnamských dětí v plzeňských mateřských školách, popsat jejich chování v kolektivu ostatních dětí, jejich začlenění do kolektivu a úroveň jejich znalostí češtiny, uvést jak se na tuto problematiku dívá učitel a jak bývalý žák.

Klíčová slova: Vietnamci, Vietnam, kultura, předškolní vzdělávání, čeština, kolektiv

Resumé ENG

I specialised in Vietnamese children who visit Pilsener kindergartens.

The main topic of the theoretical part of this work is to introduce Vietnam which the children or their parents came from, facts of this country, Vietnamese, their language, family and culture, their arrival to Czech Republic, their lives in Czech Republic.

The main topic of the practical part of this work is to find out the number of Vietnamese children in all of the kindergarten in Pilsen, to write about their behaviour in the group of other children, their integration, their level of Czech language, to find out what a teacher and an ex-student think of this problem.

Key words: Vietnamese, Vietnam, culture, preschool education, Czech language, collective

Seznam použité literatury

BROUČEK, Stanislav: *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*, Etnologický ústav AV ČR, Praha 2003, dostupný z webových stránek http://www.cizinci.cz/files/clanky/107/vietnamska_etnika.pdf

ČERNÍK, Jan – IČO, Ján – KOCOUREK, Jiří – KOMERS, Petr – MARTÍNKOVÁ, Šárka – NOVÁKOVÁ, Kateřina – PECHOVÁ, Eva – PHUNG, Thi Phuong Hien – VASILJEV Ivo: *S vietnamskými dětmi na českých školách*, H+H, Praha 2006, ISBN: 8073190559

GAVORA, Peter: *Úvod do pedagogického výzkumu*, Paido 2000, ISBN: 8085931796

HAŠEK, Aleš: *Velký atlas světa, Kartografie Praha 1992*, ISBN: 8070111720

CHRÁSKA, Miroslav: *Metody pedagogického výzkumu*, Grada, Praha, 2007, ISBN: 978-80-247-1369-4

KAMAS, Daniel: *Válka ve Vietnamu (1964-1975)*, Votobia, Olomouc, 1997, ISBN 80-7198-247-4

KERLINGER, Fred N.: *Základy výzkumu chování*, verze přeložená do češtiny z anglického originálu, Academia, 1972

MALINA, Jaroslav a kolektiv: *Antropologický slovník*, 2007, Ústav antropologie, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, zdroj dostupný z WWW: <http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>

NOVÁKOVÁ, Kateřina: *Konfucianismus ve Vietnamu*, dostupný zdroj z WWW: <http://www.klubhanoi.cz/pdf/nokonfucian.pdf>

PECHOVÁ, Eva: *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*, La Strada 2007, Dostupný zdroj z WWW: http://www.ekscr.cz/content/files/Zprava_migrace_Vietnam.pdf

RYŠAVÝ, Martin: *Banánové děti*, 2010, dokumentární film, dostupný v archivu ČT na webových stránkách <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267494875-bananove-deti/>

RYŠAVÝ, Martin: *Kdo mě naučí pít znaku?*, 2006, dokumentární film, dostupný v archivu ČT na webových stránkách

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10123607189-kdo-me-nauci-pul-znaku/20738253740/> -

SMOLÍKOVÁ, PhDr. Kateřina - Doc. PhDr. Eva OPRAVILOVÁ, CSc., Doc. PhDr. Eva - HAVLÍNOVÁ, CSc., PhDr. Miluše – BLÁHOVÁ, PaedDr. Alice - KREJKČOVÁ, Mgr. Věra Ph.D. : *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, ISBN: 80-87000-00-5

TRUNG, Ta Minh: *Podnikání a život Vietnamců v Chebu*, Bakalářská práce 2002, ZČU, Fakulta ekonomická, Cheb

Další zdroje

Lidé a Země, zeměpisný a cestopisný měsíčník, 11. 12. 2008

<https://www.plzenskeskoly.cz/>

ŠVP 6. mateřské školy v Plzni

Seznam grafů

Graf č. 1: Materské školy s výskytem vietnamských dětí.....	31
Graf č. 2: Počty českých a vietnamských dětí.....	31

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet Vietnamců v ČR v letech 2010 a 2011.....17

Tabulka č. 2: Počet Vietnamců v letech 2010 a 2011 v Plzeňském kraji.....18

Přílohy

Příloha č. 1

Počet Vietnamců v ČR v letech 2010 a 2011

1-3. 5 nejčastějších státních občanství cizinců podle oblasti, kraje a okresu v letech 2010-2011 (31.12.)^{*)}

Foreigners: top 5 of citizenship: by area, region and district in 2010-2011 (31 December)^{*)}

Pramen: Ředitelství služby cizinecké policie
Ministerstva vnitra ČR

Source: Directorate of Alien Police,
Ministry of the Interior of the CR

Oblast, kraj, okres Area, region, district	31. 12. 2010				31. 12. 2011				
	Slovensko	Vietnam	Rusko	Polsko	Ukrajina	Slovensko	Vietnam	Rusko	Polsko
ČESKÁ REPUBLIKA CZECH REPUBLIC	71 780	60 289	31 807	18 242	118 932	81 253	58 205	32 376	19 058
PRAHA (NUTS2)	17 570	10 706	18 703	1 955	49 695	22 408	11 001	19 587	2 489
Hlavní město Praha (NUTS3)	17 570	10 706	18 703	1 955	49 695	22 408	11 001	19 587	2 489
Praha 1	370	102	486	42	447	429	112	566	45
Praha 2	654	276	1 046	87	1 536	873	286	1 137	126
Praha 3	1 155	359	969	127	3 123	1 441	357	1 139	150
Praha 4	3 513	5 177	2 245	409	8 404	4 667	5 431	2 271	560
Praha 5	2 696	848	4 789	392	8 232	3 328	854	4 982	466
Praha 6	1 601	386	2 587	159	3 595	2 009	385	2 672	232
Praha 7	618	455	699	40	1 502	806	487	701	46
Praha 8	1 482	544	1 337	145	5 033	1 761	527	1 392	174
Praha 9	2 790	1 128	2 259	288	11 535	3 555	1 069	2 432	326
Praha 10	2 567	1 381	2 197	254	5 911	3 388	1 430	2 164	358
Praha	124	50	89	12	377	151	63	131	6
STŘEDNÍ ČECHY (NUTS2)	12 814	6 160	4 220	2 245	18 159	14 569	5 657	4 127	2 411
Středočeský kraj (NUTS3)	12 814	6 160	4 220	2 245	18 159	14 569	5 657	4 127	2 411
Benešov	384	267	62	129	644	452	246	68	133
Beroun	809	358	199	47	785	895	343	204	49
Kladno	1 367	695	641	124	1 729	1 498	635	561	130
Kolín	951	472	96	118	988	977	370	99	116
Kutná Hora	378	277	34	72	527	417	270	34	78
Mělník	727	303	263	87	2 910	945	302	197	92
Mladá Boleslav	3 354	989	147	1 120	1 914	3 690	851	150	1 246
Nymburk	779	257	351	82	1 146	814	268	355	81
Praha - východ	1 720	668	793	164	3 766	2 358	542	822	180
Praha - západ	1 564	528	1 351	158	2 130	1 692	531	1 356	164
Příbram	503	293	202	44	889	544	323	199	43
Rakovník	278	1 053	81	100	731	287	976	82	99
JIHOZÁPAD (NUTS2)	7 584	8 441	826	975	10 238	8 108	7 953	810	1 011
Jihočeský kraj (NUTS3)	2 588	2 594	542	302	4 288	2 747	2 521	537	315
České Budějovice	925	526	304	39	1 517	949	552	302	43
Český Krumlov	332	527	112	70	630	348	477	113	69
Jindřichův Hradec	276	556	32	53	257	288	537	33	54
Písek	218	141	24	31	283	234	179	18	39
Prachatice	150	442	30	25	225	148	380	31	22
Strakonice	328	260	11	46	820	368	240	12	46
Tábor	359	142	29	38	556	412	156	28	42
Plzeňský kraj (NUTS3)	4 996	5 847	284	673	5 950	5 361	5 432	273	696
Domažlice	481	886	18	27	322	491	908	19	28
Klatovy	473	522	20	60	514	507	469	20	61
Plzeň	2 354	2 353	165	358	3 529	2 531	2 195	159	374
Plzeň - jih	356	285	15	50	412	381	232	14	47
Plzeň - sever	411	177	7	68	356	437	181	9	70

Rokycany	336	155	30	42	401	378	125	23	45
Tachov	585	1 469	29	68	416	636	1 322	29	71
SEVEROZÁPAD (NUTS2)	4 835	16 624	4 972	1 372	8 339	5 317	15 827	4 705	1 398
Karlovarský kraj (NUTS3)	1 495	8 082	3 051	208	2 507	1 650	7 606	2 914	220
Cheb	520	4 458	344	64	849	577	4 241	345	69
Karlovy Vary	531	2 951	2 571	75	1 344	605	2 671	2 430	81
Sokolov	444	673	136	69	314	468	694	139	70
Ústecký kraj (NUTS3)	3 340	8 542	1 921	1 164	5 832	3 667	8 221	1 791	1 178
Děčín	391	1 881	120	448	457	423	1 797	119	434
Chomutov	637	1 617	114	202	950	699	1 526	109	209
Litoměřice	394	494	105	89	1 276	464	468	76	115
Louny	475	332	78	63	426	512	362	76	62
Most	413	1 100	76	152	341	463	1 096	80	151
Teplice	507	1 895	977	64	837	542	1 801	946	60
Ústí nad Labem	523	1 223	451	146	1 545	564	1 171	385	147
SEVEROVÝCHOD (NUTS2)	8 100	5 565	954	4 721	13 830	8 487	5 223	916	4 649
Liberecký kraj (NUTS3)	3 296	2 240	474	1 515	5 412	3 484	2 133	465	1 489
Česká Lípa	464	548	113	265	471	488	537	97	256
Jablonec nad Nisou	866	597	71	429	1 149	918	516	77	422
Liberec	1 639	947	241	563	3 160	1 738	911	239	566
Semily	327	148	49	258	632	340	169	52	245
Královéhradecký kraj (NUTS3)	2 282	1 641	287	1 971	4 819	2 334	1 611	273	1 911
Hradec Králové	633	606	111	186	2 081	658	557	107	183
Jičín	498	307	52	126	1 036	507	281	51	129
Náchod	333	342	48	609	636	331	361	43	598
Rychnov nad Kněžnou	346	132	27	351	320	358	150	24	336
Trutnov	472	254	49	699	746	480	262	48	665
Pardubický kraj (NUTS3)	2 522	1 684	193	1 235	3 599	2 669	1 479	178	1 249
Chrudim	301	282	27	40	597	324	273	26	40
Pardubice	1 253	1 001	95	143	1 911	1 329	830	91	161
Svitavy	235	163	23	84	430	256	171	22	79
Ústí nad Orlicí	733	238	48	968	661	760	205	39	969
JIHOVÝCHOD (NUTS2)	8 817	5 864	1 136	899	14 093	9 563	5 879	1 248	931
Kraj Vysočina (NUTS3)	1 613	1 259	146	199	2 495	1 742	1 195	138	202
Havlíčkův Brod	396	260	43	61	263	414	246	43	59
Jihlava	486	286	26	37	745	518	273	23	40
Pelhřimov	265	158	23	33	599	318	151	25	34
Třebíč	220	370	33	31	492	223	357	28	31
Žďár nad Sázavou	246	185	21	37	396	269	168	19	38
Jihomoravský kraj (NUTS3)	7 204	4 605	990	700	11 598	7 821	4 684	1 110	729
Blansko	471	109	28	53	503	499	114	37	53
Brno-město	3 273	2 848	634	401	7 609	3 613	2 838	761	418
Brno-venkov	990	485	128	89	2 113	1 105	469	122	93
Břeclav	804	286	30	33	408	843	286	30	38
Hodonín	974	209	44	39	178	1 010	234	43	41
Vyškov	360	108	30	20	560	381	121	30	22
Znojmo	332	560	96	65	227	370	622	87	64
STŘEDNÍ MORAVA (NUTS2)	5 879	2 191	481	861	3 094	6 181	2 122	490	895
Olomoucký kraj (NUTS3)	2 677	1 288	248	539	2 057	2 826	1 281	246	570
Jeseník	161	156	22	97	31	169	146	22	117
Olomouc	1 432	483	136	145	853	1 473	493	138	151
Prostějov	329	117	18	42	468	350	108	21	40
Přerov	512	332	59	78	407	557	336	52	83
Šumperk	243	200	13	177	298	277	198	13	179
Zlínský kraj (NUTS3)	3 202	903	233	322	1 037	3 355	841	244	325
Kroměříž	330	307	60	46	290	340	239	53	48
Uherské Hradiště	1 093	191	49	54	208	1 131	173	53	54
Vsetín	601	82	17	128	160	635	88	19	124
Zlín	1 178	323	107	94	379	1 249	341	119	99
MORAVSKOSLEZSKO (NUTS2)	6 181	4 738	515	5 214	1 484	6 620	4 543	493	5 274
Moravskoslezský kraj (NUTS3)	6 181	4 738	515	5 214	1 484	6 620	4 543	493	5 274

Bruntál	262	113	8	155	55	280	126	8	160
Frydek-Místek	1 027	203	43	830	167	1 089	213	51	796
Karviná	1 572	236	104	3 300	142	1 661	248	76	3 349
Nový Jičín	579	317	35	128	108	592	346	32	128
Opava	343	477	37	254	98	371	375	38	242
Ostrava-město	2 398	3 392	288	547	914	2 627	3 235	288	599
Nezjištěno / <i>Not identified</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-

^{*)} údaje nezahrnují cizince s platným azylem na území ČR

^{*)} *Data do not include foreigners with valid asylum on the territory of the CR*

Zdroj: Český statistický úřad

Příloha č. 2

Rozhovor s vietnamskou číšnicí z Vietnamské restaurace Klatovská ze dne 8. 4. 2013, ze kterého jsem udělala písemný záznam po návratu domů.

JÁ: Dobrý den, můžu se zeptat, jestli jste z Vietnamu?

ONA: Ano jsem.

JÁ: A jak dlouho tady žijete?

ONA: Já tu žiju už 5 let. V restauraci dělám asi 3 roky a jsem tu od rána do večera.

JÁ: Kolik Vám je let?

ONA: 27. A Vám? Vy studujete?

JÁ: Ano studuju a je mi 24. Máte tady i rodinu? Já totiž píšu práci o vietnamských dětech v mateřské škole, tak kdybyste mi mohla říct, jestli tu Vaše děti třeba chodí do školky...

ONA: Rodinu mám ve Vietnamu, mám dvouleté dítě, hlídá ho moje máma, ale jsou dost chudí. Vrátním se tam za nimi, až tady vydělám dost peněz, jinak to nejde. Tady mám své Buddhy, pomáhají mi tu při práci, abych to všechno zvládla.

JÁ: Promiňte. A můžu se podívat na ten blikající oltář? Vy jste buddhistka?

ONA: Ano, jistě podívejte se. To jsou Buddhové – dědictví mé rodiny, pomáhají mi při práci, když potřebuju klid a soustředit se.

JÁ: Ale jsou na nich nějaké čínské znaky. Vy je umíte číst?

ONA: Neumím, Vietnamci dávno tyhle znaky nepoužívají. Jen někteří staří Vietnamci je ještě umí číst, moje babička mi je četla a o soškách mi vyprávěla.

JÁ: Děkuju za informace. Ten oltář je pěkný. Jinak já jsem Klára.

ONA: Já jsem Hang.

JÁ: Můžu se ještě zeptat, co to je PHO? Tady na jídelním lístku.

ONA: To jsou široké nudle, buď se dávají do polévky, nebo suché se zeleninou a masem. Taková vietnamská specialita.

JÁ: Děkuju, zase brzy přijdu. Na shledanou mějte se hezky.

ONA: Taky se mějte hezky. Nashle.

Příloha č. 3

Záznam z pozorování 20. 9. 2012

Volná hra

Kristýnka chybí. Honzík si hraje s chlapci se stavebnicí, nebaví se s nimi. Vanesska vozí s ostatními holkami panenky v kočárku, živě si s nimi povídá.

Řízená činnost

Dnes se procvičuje mluvená čeština.

Učitelka: „Řekni nějaké ovoce.“ Honzík: „Ovoce“.

Učitelka: „Vyber si v místnosti nějakou hračku a přines si ji. Řekni, co máš v ruce a proč sis vybral právě tuto hračku.“ Vanesska: „Miminko, protože je moc hezké, pěkný.“

Honzík: „Auto, protože jezdí po silnici.“

Záznam z pozorování 16. 10. 2012

Volná hra

Děti si hrají se stavebnicemi, některé kreslí.

Vanesska si hraje s českou kamarádkou, mluví spolu česky. Staví spolu dřevěný domeček pro panenky a domlouvají se, do kterých místností dají který nábytek a panenky.

Do třídy přichází Kristýnka, hned jde rovnou pro Vanessku, bere ji za ruku a táhne ji stranou. V koutku si pak spolu dlouze povídají. Ze střípků rozhovoru poznávám, že spolu mluví česky.

Obě holky se vracejí ke stavění domečku pro panenky. Kristýnka zde dlouho nevydrží a odchází hrát si sama s jinou stavebnicí.

Do třídy přichází Honzík. Jde mezi děti a rozhlíží se. Nakonec si přisedne k českému kamarádovi a jezdí spolu po dráze autíčky. Moc spolu nemluví.

Cvičení

Děti se při hudbě pohybují mezi různě barevnými podložkami. Učitelka po chvíli vždy zastaví hudbu a řekne barvu, na kterou si mají děti stoupnout (sednout, lehnout).

Honzík reaguje perfektně na všechny barvy, nedělá žádné chyby.

Vanesska a Kristýnka dělají časté chyby. České děti také často chybují.

Honzík nechápe pravidla honičky „Na medvěda“, když tě medvěd chytí, jdeš si sednout, Honzík běhá stále dál a chytá všechny ostatní, sednout si nejde.

Řízená činnost

Tématem jsou dnes zvířata žijící v lese. Učitelka se ptá: „Koho můžeme v lese slyšet?“ Honzík odpovídá: „Krtek tam hraje“ (myslel tím hrabe)

Každé dítě má obrázek s lesním zvířetem, vietnamské děti chodí kolem ostatních a mají za úkol ptát se celou větou: „Co to je za zvíře?“, české děti jim celými větami odpovídají. Vietnamské děti neznají lišku, sovu a jelena, Honzík stále zmiňuje krtka. Kristýnka se naučila poznat jelena, říká: „Moje zvíře na obrázku je jelen.“

Příloha č. 5

Záznam z pozorování 15. 11. 2012

Volná hra

Kristýnka a Vanesska si spolu staví stavebnici se zvířaty, povídají si česky, jaká zvířata viděly v ZOO a s jakou hračkou si budou hrát později. Mluví hezky česky.

Vanesska se odchází napít, kluk začne ničit Kristýnce stavebnici, ta mu hrozí pěstí. Další dvě české holky ji brání.

Vanesska se vrací, Kristýnka jí přikazuje, aby stavebnici hlídala, než se vrátí z toalety.

Do třídy přichází Honzík, přidá se ke dvěma chlapcům se stavěním stavebnice, nebaví se s nimi.

Cvičení

Vietnamské děti cvičí špatně, neposlouchají zadání a špatně napodobují učitelku, některé české děti také.

Řízená činnost

Dnes je na programu jazykové procvičování. Děti odpovídají na otázku: „Co tě napadne, když se řekne hračka?“ Honzík se hlásí, ale odpověď nezná, potom mu učitelka poradí, aby se rozhlédl po třídě, napadne ho loď.

Vanesska se hned hlásí a pohotově odpovídá: „Panenka.“

„Co tě napadne, když se řekne počasí?“ Kristýnka neví žádnou odpověď, už jsou vyčerpané možnosti.

„Co tě napadne, když se řekne oblečení?“ Kristýnka hned odpovídá: „Kalhoty.“

Dalším úkolem je postavit domeček ze šesti kostek, všechny vietnamské děti tento úkol plní bez problémů.

Záznam z pozorování 25. 1. 2013

Volná hra

Kristýnka a Vanesska si spolu staví stavebnici a potichu si povídají o mamince a babičce.

Honzík chybí, ale dozvěděla jsem se, že byl problém s rodiči. Honzík šel k zápisu, dostal odklad, ale rodiče si mysleli, že nastoupí do první třídy. Museli si do MŠ přivést vietnamskou studentku, aby jim přeložila, o co se jedná.

Řízená činnost

Tématem jsou zdravé a nezdravé potraviny.

Děti třídí obrázky a mluví u toho celými větami. Kristýnka: „Nepatří tam ptáček, protože to není“, děti jí poradily slovo zelenina. Vanesska: „Nepatří tam maso, protože to není....“, děti jí poradily slovo pečivo. České děti nalézají slova rychleji.

Vanesska chce pohladit Kristýnku po ruce, ale ta zlostně uhýbá.

Děti třídí obrázky se zdravými a nezdravými potravinami. Kristýnka vybírá bonbony a říká: „Po bonbonech by byl Otesánek.“

Pohádka o citrónku, povídání o citróněch. Kristýnka: „Když jsem byla nemocná, táta mi dával citrónky.“

Vanesska dnes na nic moc neodpovídá a moc se aktivně nezapojuje.

Kristýnka dlouho svačí a Vanesska si sama hraje s panenkou a čeká na ni.

Děti porovnávají dva obrázky a do druhého dokreslují chybějící objekty. Dělají to poprvé, hodně dětem to dělá potíže, Kristýnka úkol vůbec nechápe, Vanesska má nejlepší výsledek ze všech dětí, nevynechala nic.

Záznam z pozorování 13. 6. 2013

Volná hra

Kristýnka chybí.

Vanesska si hraje s děvčaty s dřevěným domem pro panenky, povídají si a hrají si hodně dlouho.

Honzíkův táta a Vanessky máma si povídají na chodbě vietnamsky.

Honzík si hraje se dvěma českými kluky, staví lego, povídají si česky. Honzík běhá po třídě, ukazuje na věci a všechny pojmenovává. Např.: „To je letadlo.“

Honzík hodně věcí ve třídě počítá, umí číselnou řadu do devíti.

Anička sráží Sašíka třemi pěstmi na zem, ten pláče, Honzík přiběhne se zbraní z lega, míří na Aničku a říká: „Jsi zlobivá!“

Honzík říká učitelce. „Lucko, koukej, co jsem postavil.“ Učitelka: „Co to je?“ Honzík: „To střílí na konci.“

Honzík i Vanesska se dneska s dětmi hodně baví a povídají si.

Honzík hraje s kluky na kývání hlavou.

Honzík na učitelku: „Lucko, já mám druhá hasič!“ Učitelka: „Honzíku, je to ten hasič, takže druhý hasič. Mám druhého hasiče. Kdyby to byla paní, byla by to druhá paní.“

Řízená činnost

Dnes je na programu procvičování mluvené češtiny, povídání o včelách, vosách, čmelácích a sršních.

Učitelka: „Mám pro vás dneska překvapení.“ Honzík: „Co to je?“ Učitelka: „Povíme si, co se nám udělalo na zahradě, je to čmeláčí hnízdo.“

Honzík vidí obrázek sršně a říká: „Mně nelíbí srseň.“

Učitelka: „Řekni mi to naopak, pošeptej mi do ucha opak slova suchý. Honzíku přemýšlej.“ Honzík: „Já to ještě nevím.“ Učitelka: „Jsem suchá, ale když na sebe naliju vodu jsem mok“ Honzík: „rá.“

Učitelka: „Řekni mi to naopak, co je opakem slova tlustý?“ Honzík: „Nevím.“ Učitelka: „Hu“ Honzík: „bený!“

Učitelka: „Řekni mi opak slova malý.“ Honzík: „Velký!“

Učitelka: „Řekni mi opak slova zavřené, myslím tím třeba okno.“ Vanesska: „Otevřené okno.“ Honzík: „Otevřené, může se celý otevřít.“

Honzík si všímá Aničky, která má celý obličej pokreslený fixami. Honzík: „Anička Prokopová má hodně špinavou.“ Učitelka: „A víš proč? Anička se totiž večer pomalovala fixami a nepůjde to dlouho umýt. Na Indiány my používáme na obličej přece jiné barvičky.“ Honzík: „Ona musí umejt, máma moje mě zčistila. Já nikde fixu nemam.“

Příloha č. 8

Dotazník ředitelkám plzeňských MŠ

Kolik dětí celkem navštěvuje Vaši MŠ ve školním roce 2012/13?

Kolik vietnamských dětí celkem navštěvuje vaši MŠ ve školním roce 2012/13?

Rozhovor s učitelkou

- 1.) Jak dlouho učíte v MŠ?
- 2.) Kdy jste měla poprvé ve třídě vietnamského žáka?
- 3.) Kolik vietnamských dětí jste již učila?
- 4.) Jak se snažíte zařadit vietnamské děti do českého kolektivu?
- 5.) Pozorujete nějaké rozdíly mezi českými a vietnamskými dětmi?
- 6.) Vzděláváte se nějak v oblasti multikultury?
- 7.) Do jaké míry se podle Vás zabývá RVP otázkou národnostních menšin?

Rozhovor s dospělým Vietnamcem.

- 1.) V kolika letech jsi začal žít v ČR?
- 2.) Jaké byly tvé začátky v MŠ?
- 3.) Jak ses dorozumíval s učiteli a dětmi v MŠ?
- 4.) Jak ses učil česky?
- 5.) Byl tvůj vietnamský původ překážkou pro navázání vztahu s českým kolektivem v MŠ (ZŠ)?
- 6.) Co by podle tebe mohl učitel v MŠ udělat více pro lepší integraci vietnamských dětí do českého kolektivu?
- 7.) Jaké jsou podle tebe hlavní rozdíly mezi českou a vietnamskou mentalitou?
- 8.) Jaké jsou podle tebe hlavní rozdíly mezi českou a vietnamskou rodinou?
- 9.) Pověz mi, prosím, něco o českých jménech, která se dávají vietnamským dětem.
- 10.) Popiš, prosím, vztahy mezi vietnamskými rodinami žijícími v ČR.